

1981

Ingemar Emanuelsson

Utvärdering genom uppföljning av elever

II. De första datainsamlingarna

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

**Utvärdering
genom uppföljning av elever**

II

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm
Institutionen för pedagogik

Rapport 10/1981

Ingemar Emanuelsson

Utvärdering genom uppföljning av elever

II. De första datainsamlingarna

Forskningsgruppen för studier av
utvecklingsprocesser och utbildning

**Högskolan för lärarutbildning i Stockholm
Institutionen för pedagogik
Forskningsgruppen för studier av utvecklingsprocesser
och utbildning.**

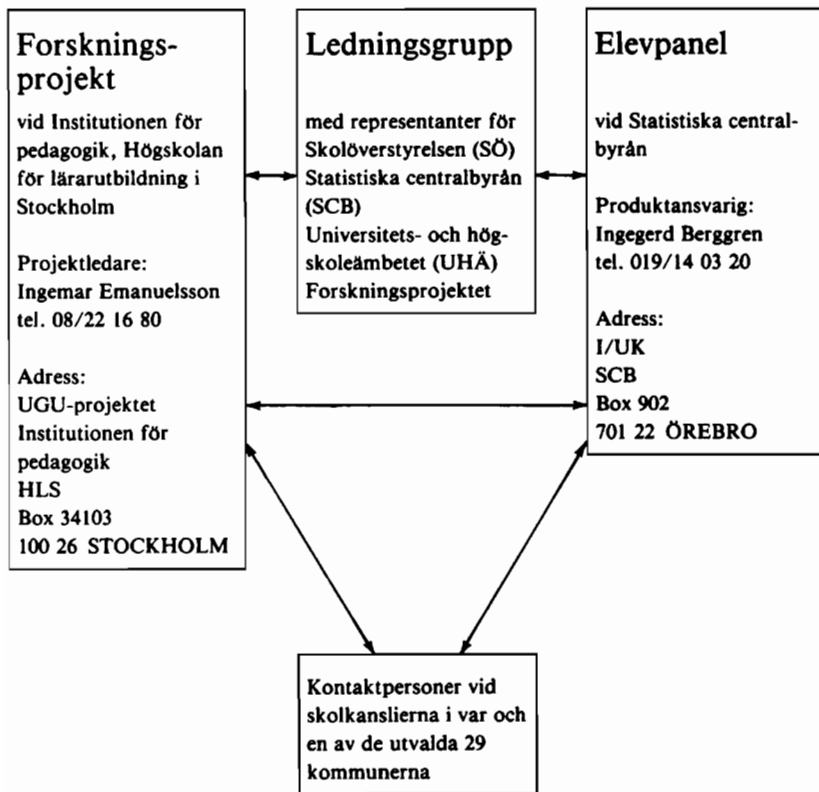
September 1981

**ISSN 0348-4335
ISBN 91-7656-031-7**

AVEBE-industrierna, Grafiska enheten Stockholm 1981

UTVÄRDERING GENOM UPPFÖLJNING AV ELEVER (UGU-projektet)

Organisation och adresser

<u>INNEHALL</u>	<u>Sid</u>
INLEDNING	1
URVALET	3
Övertäckning	4
TILLSTAND ATT UPPRÄTTA PERSONREGISTER	6
BESLUT OM KOMMUNERNAS MEDVERKAN I PROJEKTET	9
Informationsmöte med centrala organisationer	9
Information och förfrågan till skolstyrelserna	10
INFORMATION INFÖR DEN FÖRSTA DATAINSAMLINGEN	11
Kommunernas kontaktpersoner	11
Länsskolpsykologer	11
Lokala Hem och Skola-föreningar	12
Rektorer	12
Lärare	13
Målsmän	14
Eleverna	14
ANVÄNDA INSAMLINGSFORMULÄR	15
Begåvningsprov	15
Elevformulär	16
Kunskaper och färdigheter	19
Målsmanformulär	21
Blankett för insamling av skoladministrativa data	23
TIDSPLAN FÖR OCH TILLVÄGAGANGSSÄTT VID INSAMLINGEN	26
Elevmaterialet och målsmanformuläret	26
Standardprovsresultat	30
Skoladministrativa data	31
Uppföljningsinsamling av elevformulär	32
Avvikelser från tidsplanen	33

<u>INNEHÅLL</u>	<u>Sid</u>
SLUTGILTIG BESTÄMNING AV UNDERSÖKNINGSGRUPPEN	34
Bortfall genom vägran	34
PRESENTATION AV TILLGÅNGLIGA DATA	37
Översikt över insamlade uppgifter	37
BEARBETNINGSMÖJLIGHETER	39
REFERENSER	40

BILAGOR

1. Brev till rektorer, lärare och målsmän
2. Instruktion och övningsexempel till begåvningsprov
3. Elevformulär
4. Instruktion till klasslärare
5. Målsmanformulär
6. Insamlingsblankett för skoladministrativa data

INLEDNING

Projektet Utvärdering genom uppföljning av elever (UGU) har tidigare presenterats tämligen utförligt (Emanuelsson, 1979). I denna första rapport behandlas projektets bakgrund, syften, planering och uppläggning. Dessutom presenteras designen för och genomförandet av urvalet av de 29 kommuner som medverkar i projektet. I föreliggande rapport behandlas det fortsatta arbetet med det slutgiltiga urvalet av medverkande klasser och de första datainsamlingarna från eleverna i dessa klasser. Framställningen koncentreras till detta område, och de läsare som önskar ta del av bakgrund och motiveringar för exempelvis val av variabler etc, hänvisas till den ovan nämnda första rapporten.

Som framgår av den tidigare presenterade planeringen, skulle projektet genomföras i samverkan mellan ett forskningsprojekt och en elevpanel vid Statistiska centralbyrån. På grund av att SCB inte fick äskade medel under budgetåret 1980/81 kunde detta samarbete inte genomföras helt enligt planerna. Huvuddelen av kostnaderna har under detta år täckts med FOU-anslag från Skolöverstyrelsen. De delar av arbetet som enligt planerna skulle genomföras av SCB har också i stort sett gjorts där, men till största delen i form av uppdrag som bekostats av projektmedel. Vissa delar av arbetet har dock finansierats med utvecklingsmedel inom SCB. Från och med budgetåret 1981/82 ingår SCB-delen av projektet i SCB:s egna statistikproduktion och finansierats genom anslag direkt över tredje och sjunde huvudtiteln i statsbudgeten.

Det har gått relativt lång tid sedan datainsamlingar för en motsvarande longitudinell studie genomfördes. Många villkor för sådana insamlingar har förändrats under tiden. Bland annat har nya lagar som reglerar medverkande personers rättigheter i samband med undersökningar som kräver upprättande av personregister i datalagens mening tillkommit. Under 1970-talet har också debat-

ten om riskerna med datorers användning och önskemål om begränsning av personregisteruppläggningar varit intensiv och många gånger het. Det är rimligt att dessa ting tillsammans med enskilda människors behov av att ha sin personliga integritet tryggad påverkat benägenheten att medverka i undersökningar av det slag som är aktuella inom exempelvis UGU-projektet.

Mot denna bakgrund har vi bedömt det vara värdefullt med en noggrann och relativt utförlig redogörelse över insamlingsarbetet. Rapporten beskriver därför tämligen ingående de olika faserna, alltifrån den första informationen till berörda organ och personer till resultatet i form av förteckningar över tillgänglig och bearbetningsbar information i projektets databas.

Bortfall av individer och/eller information är ju alltid ett besvärligt problem i longitudinella studier. Ett särskilt avsnitt i rapporten ägnas därför utförliga redogörelser för orsaker till bortfall samt omfattningen av detsamma.

Inledningsvis presenteras en redogörelse över klassurvalet i kommunerna och därmed den elevgrupp som utgör projektets individurval i den första årskullen. I övrigt följer uppläggningsordningen av rapporten i stort sett den kronologiska ordningen av arbetet under budgetåret 1980/81.

URVALET

Projektets första årskull utgörs av elever som tillhör den allmänna grundskolans årskurs sex läsåret 1979/80. Ur denna population skulle ett urval av ca 10 000 elever göras. Som framgått av den första projektrapporten (Emanuelsson, 1979) gjordes detta urval i två steg, först genom ett stratifierat urval av kommuner och därefter ett systematiskt urval av klasser inom dessa kommuner.

Tillvägagångssättet vid urvalet av kommuner är utförligt dokumenterat i den ovan nämnda rapporten (s 39 ff). Nästa steg i urvalsförfarandet var alltså att välja ut klasser i kommunerna (a.a., s 44 ff). Eftersom det genomsnittliga antalet elever i klasserna är ca 23, skulle det behövas ca 435 klasser för att undersökningsgruppen skulle komma att bestå av det önskade antalet elever.

Klassurvalet kunde inte göras förrän SCB:s klassregister förelåg i bearbetningsbart skick. Underlaget för detta register lämnas från skolorna före den 1 oktober varje år, och det gäller då förhållanden den 15 september. Registret förelåg färdigt i slutet av december 1979, och klassurvalet gjordes i januari 1980 med SCB:s klassregister som urvalsram.

I de kommuner som hade 17 eller färre klasser i årskurs sex, togs samtliga klasser med i urvalet. I de större kommunerna gjordes ett urval av 17 klasser per kommun. I de tre storstäderna - Stockholm, Göteborg och Malmö - omfattade urvalet dock 29 klasser. (Genom det systematiska urvalsförfarandet kommer det exakta antalet utvalda klasser dock att avvika från 17 resp 29 i några kommuner.) Därigenom blev det totala antalet utvalda klasser 437.

Projektets första undersökningsgrupp ur den första årskullen definieras alltså som de elever som den 15 april 1980 tillhörde de utvalda klasserna.

Övertäckning

SCB:s klassregister innehåller ett antal klasser som enligt definitionen inte ska ingå i undersökningspopulationen. Det gäller främst klasser i privata grundskolor. Det var svårt att i förväg exkludera dessa klasser ur registret, vilket förde med sig en viss övertäckning i den använda urvalsramen. I den mån som sådana klasser råkar komma med i urvalet ska de alltså uteslutas.

En genomgång av klassurvalet visade att sammanlagt sju klasser skulle uteslutas av sådana skäl. Det gällde två privatskoleklasser i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö. Dessutom uteslöts en klass i Sameskolans skolenhet, eftersom den inte tillhör Luleå kommun. Även om den alltså är placerad i Luleå, rekryterar den elever även från andra kommuner.

I Stockholm hade en särskild undervisningsgrupp felaktigt kommit med som egen klass i klassregistret. Samtliga elever i gruppen tillhörde en annan klass, som också den kommit med i urvalet. Det gör att antalet klasser i Stockholm alltså minskar ytterligare med en i urvalet.

En klass i Perstorp bestod av elever i årskurs fem. Den hade alltså felaktig beteckning i klassregistret, och uteslöts i urvalet.

Det slutliga antalet klasser i urvalet blir därmed 430. De fördelar sig på de 29 kommunerna på följande sätt:

<u>Kommun</u>	<u>Antal klasser</u>	<u>Kommun</u>	<u>Antal klasser</u>
Järfälla	17	Mölnadal	17
Stockholm	26	Vänersborg	17
Ålvkarleby	8	Töreboda	7
Katrineholm	17	Lidköping	17
Eskilstuna	15	Hammarö	8
Strängnäs	16	Hällefors	7
Oskarshamn	17	Örebro	15
Perstorp	5	Karlskoga	17
Svalöv	10	Surahammar	9
Malmö	26	Ludvika	17
Höganäs	13	Ånge	12
Eslöv	16	Örnsköldsvik	16
Varberg	17	Luleå	18
Öckerö	11	Haparanda	10
Göteborg	29		

TILLSTÅND ATT UPPRÄTTA PERSONREGISTER

Enligt § 3 i datalagen (1973:289) ska datainspektionen meddela tillstånd till inrättande och förande av personregister. Med upprättande av personregister menas i korthet att man samlar in uppgifter om enskilda och identifierade personer på ett med hjälp av dator bearbetningsbart medium. En longitudinell studie av sådan omfattning som det är fråga om i UGU-projektet låter sig inte göra utan hjälp av automatisk databehandling (ADB). Eftersom insamlingar av uppgifter ska ske vid upprepade tillfällen, måste också de enskilda individerna som berörs av undersökningen kunna identifieras. För att kompletteringar ska kunna göras på det använda lagringsmediet, måste också någon form av identifiering finnas med i det register som upprättas. Därigenom blir alltså undersökningsmaterialet ett personregister i datalagens mening.

Ansökan om tillstånd att inrätta och föra personregistret utarbetades i samverkan med handläggare på Datainspektionen och sändes in i december 1979. Beslut om tillstånd var klart i mars 1980. Tillståndet gäller under förutsättning av att vissa villkor uppfylls. De innebär i korthet:

- Ändamålet med registret skall vara det som angivits. Det har preciserats som statistiska bearbetningar av uppgifter om skola och utbildning genom uppföljning av elever vilka våren 1980 går i årskurs sex (födda 1967).
- Registret får endast innehålla de uppgifter som angivits i ansökningsen.
- Den registeransvarige skall underrätta berörda elever och målsmän om:
 - a) registrets ändamål och användning;
 - b) vilka uppgifter som skall bearbetas med hjälp av automatisk databehandling och varifrån de hämtats;
 - c) att uppgiftslämnandet är frivilligt och att den som så önskar kan avstå från att besvara vissa frågor;
 - d) sekretesskyddets innebörd och omfattning.

- Inga personuppgifter får föras på ADB-medium beträffande dem som förklarat att de inte önskar delta i undersökningen.
- Den registeransvarige skall tillse att de statistiska och andra redovisningar som kan komma att publiceras, utformas på ett sådant sätt att otillbörligt intrång i enskilda personliga integritet inte uppkommer.
- Den registeransvarige skall tillse att de personer som måste ta del av personuppgifterna erinras om den i 13 § datalagen föreskrivna tystnadsplikten.

Som registeransvarig står Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm med projektledaren för UGU-projektet som kontaktman.

Det fullständiga personregistret finns alltså endast vid Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning. Detta register innehåller både skoladministrativa data - s k SCB-data- och uppgifter insamlade direkt från individerna - s k projektdata (jfr variabelbeskrivningar i Emanuelsson, 1979, s 30 ff). De uppgifter som samlas in av SCB läggs upp som ett personregister där, och för detta register utfärdas särskilt tillstånd. Då registret vid SCB är klart och/eller kompletterat, förs data från detta register kontinuerligt över till projektets fullständiga personregister vid Institutionen för pedagogik.

Samtliga personer som på något sätt arbetat med uppgifter inom UGU-projektet, t ex medverkat vid kodningar och överföringar till stansunderlag, har undertecknat en förbindelse med följande lydelse:

Härmed intygar jag att jag tagit del av datalagens § 13 gällande tystnadsplikt och förbinder mig att inte obehörigen yppa vad som kan komma mig tillkänna av UGU-projektets personregisteruppgifter.

Datainspektionens tillstånd gäller till 1988-12-31. Det kan då vid behov förlängas. Om registret behöver utvidgas med uppgifter

som inte tagits upp i ansökan, ska särskild ansökan om detta inges till Datainspektionen. Detta kan exempelvis bli aktuellt vid olika specialstudier på delar av undersökningsmaterialet. Likaså kommer ansökan om utvidgning att inges för projektets andra (yngre) årskull, för vilken de första datainsamlingarna beräknas starta våren 1982.

Institutionen för pedagogik har som registeransvarig skyldighet att ge information om vad som finns registrerat om personer som själva begär att få veta det. De kan enbart få uppgifter som gäller dem själva, men eftersom registret till en början upptar omyndiga, gäller rätten också deras målsmän. Informationen ska meddelas på sådant sätt att den kan förstås även av dem som inte har erfarenheter av datorer och kodifieringar.

BESLUT OM KOMMUNERNAS MEDVERKAN I PROJEKTET

För att en insamling av data från och om 10 000 individer ska kunna genomföras krävs många välvilliga medverkan. Detta gäller även om vi i projektledningen under hela planeringsarbetet varit inriktade på att besvara så få som möjligt så lite som möjligt. Det blir ändå - förutom eleverna i undersökningsgruppen och deras målsmän - åtskilliga som blir mer eller mindre berörda på olika nivåer i skolsystemet. Alla dessa måste få en god information om projektet. För vissa grupper är informationskravet bestämt i lag, men för samtliga gäller att en god information är viktig för att motivera den medverkan som önskas i samlingsarbetet. Därför har också ett omfattande arbete lagts ner på denna förberedande del av datainsamlingen.

Informationsmöte med centrala organisationer

I slutet av september 1979 hölls ett informationsmöte på Skolöverstyrelsen. Tillsammans med inbjudan till detta möte sändes ett informationsmaterial som presenterade projektet. Berörda centrala organisationer och myndigheter som inbjudits till mötet sände också representanter. Vid detta tillfälle gavs ytterligare både muntlig och skriftlig information om projektets syften, planering och genomförande. Deltagarna hade också möjligheter att ställa frågor och ge synpunkter. Flera av de synpunkter som lämnades kom att påverka den fortsatta planeringen av datainsamlingarna.

Följande var representerade vid informationsmötet:

Sveriges lärarförbund (SL)

Skolledarförbundet

SECO

Svenska kommunförbundet

Statistiska centralbyrån

Skolöverstyrelsen

Högskolan för lärarutbildning i Stockholm

Dessutom var följande organisationer inbjudna:

Lärarnas riksförbund (LR)

Fackläraryförbundet

Riksförbundet Hem och Skola

Elevförbundet

Dessa var dock inte representerade vid informationsmötet, men fick del av den skriftliga informationen.

Information och förfrågan till skolstyrelserna

Som en följd av tillvägagångssättet vid urvalet - med urval av kommuner - kommer var och en av de 29 medverkande kommunerna att engageras relativt mycket under datainsamlingarna. Men urvalsförfarandet innebär också ökade möjligheter för de medverkande kommunerna att själva kunna dra nytta av projektets studier, bl a genom specialbearbetningar av insamlat material. Båda dessa skäl talade för att skolstyrelsen i var och en av kommunerna borde få möjlighet att besluta om kommunen skulle delta i projektet eller ej.

I slutet av oktober 1979 sände vi ut en fyllig information om projektet till skolstyrelserna. I samband därmed bad vi också om att man skulle ta ställning till om kommunen skulle medverka i projektet. Besked önskades senast till årsskiftet 1979/80. Vi bad också om att man skulle utse en kontaktperson vid skolförvaltningen. Med något enstaka undantag hade kommunerna lämnat positiva besked vid denna tidpunkt, och i slutet av januari 1980 hade vi besked om att samtliga kommuner skulle delta i projektet. Innan skolstyrelserna hade fattat beslut om medverkan, hade man som regel lokalt fört MBL-förhandlingar eller liknande med berörda fackorganisationer. I flera fall reserverade sig skolstyrelserna i sina besked mot att projektet skulle medföra extra kostnader för kommunerna. Man påpekade också i flera fall att man noterat löftet i informationen från projektet om att de insatser som skulle komma att begäras av personal i kommunerna skulle vara begränsade.

INFORMATION INFÖR DEN FÖRSTA DATAINSAMLINGEN

Kommunernas kontaktpersoner

I mitten av februari 1980 sände vi ut informationsmaterial till kontaktpersonerna i kommunerna. Förutom allmän information om projektet redogjorde vi för de planerade rutinerna för datainsamlingen. Vi sände också för kännedom några exemplar av de insamlingsformulär som skulle användas.

Vid denna tidpunkt var klassurvalet gjort. En förteckning över de uttagna klasserna skickades med till kontaktpersonen i varje kommun. Samtidigt bad vi om att få aktuella förteckningar över eleverna i dessa klasser. Förteckningarna behövdes som underlag för beräkningar av materialåtgång i samband med utskickningen av formulär m m. De användes också som underlag för förtryckta insamlingsblanketter. Slutligen kunde vi använda elevförteckningarna som avprickningslistor för kontroll av att allt material kommit tillbaka.

Kontaktpersonerna fick dessutom ett kort frågeformulär. Det innehöll frågor om klassurvalet var tillräckligt tydligt så att de utvalda klasserna klart kunde identifieras.

Kontaktpersonerna fick sedan kontinuerligt under hela insamlingsperioden all information som skickades ut till övriga berörda i kommunen för kännedom (se nedan).

Länsskolpsykologer

Projektledaren hade tillfälle att ge information om projektet vid en konferens för landets länsskolpsykologer på Skolöverstyrelsen. Vid detta tillfälle bad vi också länsskolpsykologerna om att vara något av projektets "förlängda armar" och att vid

behov hjälpa till att klara ut eventuella problem som kunde uppstå i samband med datainsamlingen. Vi såg det också viktigt att sprida information om projektet på regional nivå i skol-systemet.

Projektet mötte positivt intresse hos psykologerna och de som tjänstgjorde i berörda län lovade att vara projektledningen behjälplig vid behov och så långt möjligt med tanke på deras övriga verksamhet.

Fortsättningsvis skickades samma information till berörda läns-skolpsykologer som till kontaktpersonerna i kommunerna.

Lokala Hem och Skola-föreningar

Genom välvillig medverkan från riksförbundet Hem och Skola kunde vi få adresser till ordföranden i lokala Hem och Skola-föreningarna i de rektorsområden där de utvalda skolklasserna fanns. Ett informationsbrev, undertecknat av riksförbundets ordförande och projektledaren, utarbetades. I brevet uppmanades de lokala föreningarna att verka för ett allmänt deltagande i projektet. Främst gällde det att motivera målsmännen att besvara och åter-sända målsmanformulalet. Brevet sändes ut i mitten av mars 1980. Det sändes också för kännedom till berörda rektorer.

Rektorer

Samtidigt som breven gick ut till Hem och Skola-föreningarna sände vi också den första informationen till rektorerna. De 430 uttagna klasserna var fördelade på ca 200 rektorsområden. Rektorerna fick del av samma information som kontaktpersonerna fått tidigare. De hade dessförinnan oftast blivit informerade om projektet i samband med skolstyrelsebeslut om deltagande i slutet av 1979.

Utöver den allmänna projektinformationen fick rektorerna en mer detaljerad beskrivning av datainsamlingen, dvs omfattning, utsändningsrutiner, tidsåtgång etc.

Vi bad rektor att informera berörda klasslärare och målsmän med hjälp av särskilt utarbetade brev (se nedan).

Tidpunkten för datainsamlingen i klasserna hade fastställts till veckorna 16-18, dvs perioden mellan påsklov och 1 maj. Den relativt långa perioden motiverades främst av att man i klasserna skulle ha goda möjligheter att lägga in projektaktiviteterna i den övriga arbetsplaneringen så naturligt som möjligt. Den första informationen riktad till de direkt berörda i undersökningsgruppen kom alltså ca en månad innan insamlingen skulle ske.

Lärare

Lärarna i de uttagna klasserna fick sålunda via rektor information om projektet ca en månad innan insamlingen av uppgifterna skulle äga rum. Vi redogjorde för huvuddragen i förfarandet i klassrummen samt övriga rutiner i samband med den kommande datainsamlingen. Lärarna ombads även att dela ut ett första informerande brev till elevernas målsmän.

I brevet till klassläraren informerade vi även om att vi senare skulle återkomma för en insamling av standardprovsresultat i de klasser där man genomfört sådana prov.

Slutligen ombads lärarna att kort informera eleverna om undersökningen.

Målsmän

Även målsmännen fick information i brevform ca en månad före datainsamlingarna. I brevet gavs dels allmän information om projektet och om vilka uppgifter som skulle samlas in. Redan i den första informationen påpekades att deltagandet var frivilligt. Likaså informerade vi om de villkor som gäller för undersökningens personregister enligt de villkor som meddelats av datainspektionen.

Breven till rektor, lärare och målsmän återfinns i bilaga 1.

Eleverna

Eleverna i undersökningsgruppen fick sin förberedande information om projektet och de kommande datainsamlingarna genom sina lärare och målsmän. Det är naturligtvis svårt att veta hur mycket av den givna informationen som nådde fram till eleverna. Vi fick dock på många sätt rapporter från enskilda elever, målsmän och lärare som tyder på att det var relativt vanligt att man diskuterade undersökningen och deltagandet i den både i skolklasserna och i hemmen. I flera fall togs undersökningen också upp på föräldramöten och liknande samlingar.

ANVÄNDA INSAMLINGSFORMULÄR

I projektets första rapport ges en allmän beskrivning av de olika typer av data som skulle samlas in från eleverna och deras målsmän. Vi hänvisar till denna presentation (Emanuelsson, 1979, s 32 ff) och i detta sammanhang ges endast ytterligare kompletterande beskrivningar av de använda formulären. De slutgiltiga formulären redovisas också i bilagor.

Samtliga formulär som skulle användas av elever och målsmän översattes till finska. Några exemplar av denna version skickades till de klasser som enligt svar på tidigare förfrågan hade elever som inte behärskade svenska. Dessa elever fick därigenom möjlighet att välja den version som passade dem bäst.

Begåvningsprov

Enligt planerna användes samma begåvningsprov som i det tidigare individualstatistikprojektet. Detta prov var nykonstruerat för projektet 1961, och användes alltså på elever i årskurs sex vårterminerna 1961 och 1966. Senare har det använts i en del mindre undersökningar och visat sig fungera tillfredsställande. Det fanns således ingen anledning att förändra provet inför 1980 års datainsamling.

Provet består av tre delar, nämligen

Motsatser - ett verbalt prov,

Plåtvikning - ett spatialt prov, samt

Talserier - ett logiskt induktivt prov.

Samtliga tre delprov består av 40 uppgifter. De är tidsbegränsade och eleverna får 10, 15 respektive 18 minuter på sig för att arbeta med proven. Instruktionen till eleverna och övningsexempel som visar hur uppgifterna ser ut redovisas i bilaga 2.

I samband med att proven rättades gjorde vi ett slumpmässigt urval av ca 400 provhäften. Dessa utgjorde underlag för en item-analys och beräkning av testets reliabilitet (KR-20). Detta kunde endast göras på de delprov som hade givna svarsalternativ, dvs delproven Motsatser och Plåtvikning. I provet Talserier får ju eleverna själva skriva svaren och i det provet kan alltså felsvaren vara såmånga, att det är mycket svårt att tänka sig vanlig typ av item-analyser på detta prov. Item-analyserna av de övriga proven gav besked om att inget anmärkningsvärt hade förändrats i provens funktion. Reliabilitetskoefficienten var:

Motsatser: KR-20 = .81

Plåtvikning: KR-20 = .87

Proven kunde alltså sägas fungera tillfredsställande.

Elevformulär

En rad uppgifter skulle samlas in direkt från eleverna. För detta ändamål konstruerade vi ett frågeformulär. De flesta frågorna i formuläret är nykonstruerade, men vi använde även frågor från tidigare undersökningar. Främst gäller detta de frågor som behandlar elevernas självuppfattning. I flertalet fall fick dock även dessa frågor formuleras om. Formuläret, som finns i bilaga 3, innehåller frågor inom sju olika områden (a-g nedan).

- a) Elevernas självuppfattning i klassrumssituationer
(frågorna 1-10)

Uppgifterna gäller elevernas upplevelser av sig själva som bra eller dåliga i olika slags färdigheter och i ett par fall i deras relationer till läraren. Varje uppgift innehåller tre aspekter av självuppfattning: hur eleven upplever sig själv, vad eleven tror att andra (klasskamrater, föräldrar eller lärare) tycker om honom/henne samt om eleven ofta tänker på att han/hon skulle vilja bli bättre, våga be om hjälp oftare, tilldra sig

mer intresse från läraren etc. Till varje fråga hör en enkel teckning som ska illustrera olika skolsituationer.

Frågorna inom detta område har hämtats från Stangviks (1979) skalor för mätning av elevers självuppfattning. De användes ursprungligen i undersökningar av svagt begåvade elever i hjälpklasser och vanliga klasser. Skalorna innehåller betydligt fler items än vad som tagits med i UGU-undersökningen. Det skulle av utrymmesskäl vara omöjligt att ta med de fullständiga skalorna. Dessutom bedömde vi det som mindre intressant att mäta självuppfattning med hjälp av sammanfattande skalpoäng än att studera elevernas svar på frågor om mer specifika skolsituationer. Elevsvaren ska alltså huvudsakligen behandlas var för sig i kommande bearbetningar. Därutöver finns naturligtvis möjligheten att studera olika "profilgrupper" av elever utifrån svarsmönster på två eller fler frågor.

I Stangviks undersökningar användes uppgifterna i intervjuer. Han gjorde ju undersökningarna i lägre årskurser (främst åk 4) och specifikt inriktade på svagt begåvade elever med som regel svårigheter i läsning. Vi har gjort smärre förändringar för att anpassa uppgifterna till UGU-projektets insamlingsform, dvs som frågeformulär till eleverna som de ska arbeta självständigt med i en vanlig klassrumssituation.

b) Elevernas uppfattning om sin egen förmåga relaterad till andras (frågorna 11-20)

Uppgifterna i denna del av formuläret gäller också elevernas självuppfattning i skolsituationer. Till skillnad från de tidigare uppgifterna ska eleverna här mera direkt jämföra sig själva med andra personer och deras förmåga i olika avseenden. De ska placera in sig själva i en nio-gradig skala, där ytterpunkterna är beskrivna verbalt. Skalorna är utformade som stegar, där eleverna ska ringa in den "stegpinne" som de upplever sig "stå på". Idén till denna utformning har hämtats från ett instrument, utarbetat av docent

Björn Sandgren (Pedagogiska institutionen, Göteborgs universitet), men uppgifterna har utformats speciellt för denna undersökning. Oftast ska eleven jämföra sig själv med sina klasskamrater, men i vissa fall i stället med andra för henne/honom välbekanta personer.

c) Upplevda möjligheter att klara av uppgifter i skolarbetet (frågorna 21-36)

Även formulärets 16 därpå följande frågor gäller elevernas uppfattning om sig själva i skolsituationer. De handlar till största delen om deras känslor inför och deras möjligheter att klara av olika slags prestationer i skolan.

d) Motiv för tillval (frågorna 37-39)

Inom detta frågeområde får eleverna ta ställning till hur mycket olika motiv har påverkat deras tillval av kurser och ämnen inför årskurs sju. Dessa tillval hade eleverna gjort tidigare under samma termin som de fick frågeformuläret.

e) Framtidsplaner (frågorna 40-43)

Fyra frågor handlar om elevernas närmaste framtidsplaner vad gäller fortsatt utbildning och yrkesinriktning. Eftersom dessa, enligt tidigare undersökningsresultat, som regel är ganska ospecificerade i 13-årsåldern, har denna del av frågeformuläret begränsats hårt i jämförelse med det tidigare individualstatistikprojektet.

f) Målsmäns yrken (frågorna 44-45)

Eftersom det fanns många skäl att misstänka att målsmanformulalet (se nedan) skulle drabbas av ett stort bortfall av svar, togs också ett par frågor med om elevernas målsmän i elevformuläret. Frågorna begränsar sig till föräldrarnas yrken. För att underlätta besvarandet, frågade vi också efter om eleverna besökt sina föräldrar på arbetsplatserna.

g) Fritidsaktiviteter (frågorna 46-48)

Slutligen innehåller elevformuläret några frågor om elevernas fritidsaktiviteter. Främst gäller frågorna sådant, som enligt tidigare undersökningar har samband med elevernas skolarbete.

Så långt möjligt förkodades formulärets frågor. Många av frågorna var dock sådana, att en slutgiltig förkodning inte kunde göras, eftersom man kunde vänta sig att eleverna gav kommentarer eller markerade flera svarsalternativ etc.

Formuläret prövades ut i några klasser i årskurs sex i Sundbyberg och Södertälje under hösten 1979. Utprövningen genomfördes som ett specialarbete av några studerande - själva klasslärare på mellanstadiet - på institutionens 40-poängskurs i pedagogik (Berg m fl, 1980). Efter utprövningen gjordes vissa smärre omarbetningar av formuläret.

Utprövningen visade att eleverna gott och väl klarade av att besvara formulärets frågor på ett lektionsspass (40 minuter). Det visade sig också att eleverna som regel tyckte att det var roligt att arbeta med frågorna. I flera av klasserna väckte även arbetet intressanta diskussioner efter det att man avslutat arbetet.

Kunskaper och färdigheter

Den främsta mätningen av elevernas kunskaper och färdigheter i projektets databas utgörs av de betyg som kontinuerligt samlas in av Statistiska centralbyrån. I planeringen ingick dock också insamling av vissa provresultat.

Resurserna räckte inte till för någon nykonstruktion av prov enligt de principer som beskrivs i den förra projektrapporten (Emanuelsson, 1979, s 33). Däremot beslöt vi att försöka samla in resultat från standardprov från de klasser där dessa hade genomförts.

Vi försökte göra en skattning av hur många klasser som kunde tänkas genomföra några eller alla standardprov för årskurs sex genom att gå igenom de beställningar som skolorna sändt in till Skolöverstyrelsen. Vi kom fram till att ungefär två klasser av tre skulle göra det. Denna andel var högre än den andel klasser som hörde till kommuner i vilka man skulle sätta betyg i årskurs sex den aktuella terminen.

Standardprov för årskurs sex finns i ämnena Svenska, Matematik och Engelska. Proven är frivilliga för lärarna, och de kan välja att göra endast en del av proven om de så önskar. I varje ämne finns ett antal delprov, förtecknade i nedanstående tablå:

<u>Ämne</u>	<u>Delprov</u>
Svenska	Rättstavning Läsförståelse Relationsord Ordkunskap Ordlista Meningsbyggnad
Matematik	Numerisk räkning Procent Överslagsberäkning Geometri/diagram Tillämpad räkning
Engelska	Vokabulär Hörförståelse Former och strukturer Läsförståelse

Provresultaten måste samlas in direkt från de lärare som genomfört proven i klasserna, eftersom de inte rapporterats till någon annan instans i skolorna. Vi konstruerade en särskild blankett, med förteckningar klassvis av de elever som enligt tidiga-

re insamlade uppgifter skulle tillhöra klassen. På blanketten fanns utrymme för att fylla i resultat för varje elev och delprov. I de fall lärarna inte hade tillgång till delprovsresultaten, ombads de skriva in summapoängen för alla proven i de olika ämnena.

För att underlätta arbetet för lärarna, gav vi förslag på två alternativa förfaranden vid rapporteringen av standardprovresultaten (se också instruktionen i brevet till klasslärarna, bilaga 4). De kunde antingen ta kopior på egna sammanställningar av resultat, eller riva bort första sidan i elevernas provhäften, där delprovsresultaten skrivs in för summering av totalpoängen i respektive ämne. De kunde därefter skicka in antingen kopiorna eller första-sidorna till projektet i stället för att skriva in resultaten på de utskickade blanketterna.

Eftersom vi inte i förväg kunde veta exakt vilka klasser som genomfört standardprov, ombads alla lärarna att skicka tillbaka den utsända insamlingsblanketten med uppgift i förekommande fall om att man inte genomfört standardprov.

Målsmanformulär

Som framgått av projektplaneringen är det viktigt att kunna få en så fullig information om elevernas hembakgrund som möjligt. I det tidigare individualstatistikprojektet hämtade man sådana uppgifter från skolorna. Sedan 1960-talet har dock stora förändringar skett på skolorna som medför att de uppgifter om elevernas hemmiljö som finns samlade där är ytterst sparsamma.

Av denna anledning beslutade vi att försöka samla in uppgifter direkt från elevernas målsmän för UGU-projektet. Detta kunde endast ske med hjälp av ett frågeformulär. Erfarenheterna från tidigare undersökningar där man provat denna insamlingsform var inte direkt uppmuntrande, eftersom man oftast fått mycket stora

bortfall av enkätsvar. Men eftersom det var angeläget att få in information om hembakgrunden beslöt vi ändå att göra ett försök.

Ytterligare en anledning till att vi ville pröva möjligheten med ett frågeformulär till målsmännen var rent pragmatisk. Som framgår av tillståndsbeslutet från datainspektionen måste i alla fall en rätt omfattande information om undersökningen ges. Det gäller frivilligheten i deltagandet, villkoren för projektets personregister m m. Om vi då samtidigt bad målsmännen att själva besvara en del frågor, skulle det ge dem ytterligare information om projektet och dess inriktning. Detta skulle eventuellt kunna påverka dem till en positiv attityd också till att låta deras barn ingå i undersökningsmaterialet. Dessutom blev det lättare för dem att meddela projektledningen i de fall de inte ville ha sina barn i projektets personregister. De kunde enkelt skriva detta på sitt frågeformulär och skicka tillbaka meddelandet i det bifogade svarskuvertet.

Svaren på målsmanformulären skulle dock inte innebära att målsmännen som personer inkluderades i projektets personregister på data. De genom formuläret insamlade uppgifterna skulle registreras som individdata på eleven.

Som framgått tidigare utarbetades även en finskspråkig version av frågeformuläret till målsmännen. Den svenska versionen finns tillsammans med det andra informationsbrevet till målsmännen som bilaga 5.

Formuläret innehåller frågor inom fem olika områden

- a) Barnets uppväxtförhållanden (frågorna 1-6). I detta avsnitt finns även frågor om deltagande i förskoleverksamhet och byten av skola under låg- och mellanstadiet.
- b) Föräldrarnas ambitioner och önskemål vad gäller barnets utbildning (frågorna 7-10). En av frågorna gäller hur ofta målsmän och barn talar om skolarbetet.

- c) Föräldrarnas engagemang i arbete och andra sysselsättningar utanför hemmet (frågorna 11-15).
- d) Föräldrarnas egen utbildning och värderingar av denna (frågorna 16-20).
- e) Slutligen ombads målsmännen att rangordna ett antal målsättningar som skolan ska eftersträva att fylla (fråga 21). De gavs därutöver tillfälle att ge egna kommentarer till de olika frågorna och undersökningen som helhet.

Formuläret utprovades samtidigt med elevformuläret (se s 19). Samtidigt provades också insamlingsrutinen. Formuläret sändes tillsammans med ett informationsbrev hem med eleverna. Tillsammans med formuläret fick målsmännen ett svarskuvert som var adresserat direkt till projektet. De ifyllda formulären skickades således inte genom skolan. Detta förfarande uppskattades av målsmännen i klasserna som deltog i utprovningen. Vi beslöt oss därför att följa denna rutin i huvudundersökningen, trots att det förde med sig minskade möjligheter till att påminna målsmän som inte svarade inom den tid som angetts i följbrevet. Bortfallet av svar i utprovningen var inte större, än att vi bedömde det vara motiverat att fullfölja försöket med formuläret också i huvudundersökningen. En viktig skillnad mellan utprovning och huvudundersökning var dock att utprovningens uppgifter inte skulle läggas upp som personregister på data.

Blankett för insamling av skoladministrativa data

De så kallade skoladministrativa uppgifterna som skulle samlas in finns inte tillgängliga på skolorna förrän i samband med läsårets avslutning i början av juni. Det är sådana uppgifter som skolverksamheten så att säga producerar själv. Vi skulle samla in uppgifter om:

- eleven kommit ny i klassen i årskurs sex
- eleven flyttat under läsåret, i så fall skulle uppgifter om när och vart flyttningen skett begäras in
- hur många gånger klassen bytt lärare under mellanstadiet
- eleven fått specialundervisning i särskild undervisningsgrupp eller på annat sätt
- eleven har anpassad/jämkad studiegång
- eleven fått hemspråksundervisning
- antal frånvarodagar under senaste läsåret
- trolig placering i klass under årskurs sju (detta för att underlätta kommande års uppföljning).

Insamlingen av de administrativa uppgifterna skulle enligt planerna genomföras av Statistiska centralbyrån som ett led i byråns elevpanelstatistik. Eftersom SCB vid tidpunkten för insamlingen inte beviljats medel för denna panel, fick insamlingen ske som en del av projektarbetet. Det utfördes dock av SCB i form av ett beställt uppdrag.

En särskild blankett (se bilaga 6) konstruerades för insamlingen. Den utformades så, att uppgifter kunde fyllas i klassvis på skol-expeditionerna. På blanketten förtrycktes namn och identifikationsnummer på eleverna klassvis. Underlaget för denna förtryckning utgjordes av de elevförteckningar vi tidigare begärt in via kontaktpersonerna i kommunerna.

Eftersom insamlingen av uppgifter från eleverna skedde under senare delen av april, definierades undersökningsgruppen till att bestå av de elever som tillhörde de utvalda klasserna den 15 april 1980 (se s 3). Det var angeläget att bestämma ett datum för denna definition som låg så nära den företagna insamlingen som möjligt, eftersom detta minskade problemen med elever som flyttar under terminens gång. Naturligtvis måste också hänsyn tas till att förändringar kunde ha inträffat i klassammansättningarna under tiden fram

till den 15 april. Det kunde t ex ha tillkommit nya elever i klasserna efter det att de tidigare insända förteckningarna gjorts. Sådana elever skulle då enligt definitionen tillhöra undersökningsgruppen. Vi bad om att elever som hade tillkommit före 15 april skulle skrivas dit på de utsända insamlingsblanketterna, för att undersökningsgruppen därigenom skulle bli komplett.

Vi kunde räkna med att det inte skulle bli något bortfall¹⁾ av uppgifter i de sk skoladministrativa uppgifterna. Därför skulle också elevpanelen på SCB vara bestämmande för definitionen av projektets undersökningsgrupp. Den databas som läggs upp med de skoladministrativa uppgifterna blir samtidigt grunden för hela projektets databas. Denna växer sedan kontinuerligt med kompletteringar av uppgifter från projektets frågeformulär, test etc.

De skoladministrativa uppgifterna kompletteras med uppgifter om kommunerna och skolorna. Dessa uppgifter hämtas huvudsakligen från tillgänglig skolstatistik.

Den konstruerade blanketten med åtföljande instruktioner sändes in till Delegationen för företags uppgiftslämnande (DEFU), som skulle ha möjlighet att ge synpunkter på detta slags datainsamlingar. DEFU hade en del frågor och smärre synpunkter, men kunde efter att ha fått svar på frågorna godkänna att insamlingen genomfördes. Delegationen begärde dock att uppgifter om hur lång tid som gick åt att fylla i blanketten skulle samlas in.

1) De personer som vägrar att låta sig inkluderas i projektets personregister, kommer dock att utgöra totalbortfall, alltså även för skoladministrativa data (se nedan).

TIDSPLAN FÖR OCH TILLVÄGAGANGSSÄTT VID INSAMLINGARNA

Tidsplanen för informationsspridningen och de olika insamlingarna redovisas schematiskt i vidstående figur. Den omfattande informationsverksamheten har behandlats tidigare (s 11 ff) liksom de förberedande insamlingarna av elevförteckningar m m.

Elevmaterialet och målsmanformuläret

De tryckta elevformulären packades tillsammans med information och instruktioner i klassuppsättningar. I paketet fanns också två uppsättningar av tryckta kuvert, ett för varje formulär. Eleverna fick själva lägga in sina svar i kuverten. De kunde därefter klistra igen dessa, för att ingen utomstående skulle kunna se vad de skrivit. Efter arbetet i klasserna skulle de igenklistrade kuverten samlas in. För att läraren skulle kunna kontrollera att alla elevernas kuvert kommit in, fanns det särskilda utrymmen på kuverten där eleverna ombads skriva sina namn och vilken klass de tillhörde.

I ett separat kuvert fanns information och instruktioner till klassläraren (se bilaga 4) om hur arbetet skulle genomföras i klasserna.

Slutligen packades också klassvis uppsättningar av kuvert, adresserade till målsman. Dessa innehöll målsmanformulär, svarskuvert samt det andra informations- och instruktionsbrevet till målsmännen. Kuverten skulle delas ut av läraren till varje elev och dessa ombads att ta med dem hem och lämna dem till sina målsmän.

Klassuppsättningarna av materialet packades i paket rektorsområdesvis. I de fall vi hade fått uppgift om att vissa elever troligen ville ha den finska versionen av materialet, packades önskat antal av denna version med. Slutligen kompletterades paketen med ett antal överexemplar av de båda versionerna ifall antalet elever i klasserna skulle vara större än vad som tidigare uppgivits.

Paketen skickades som regel direkt till rektorsområdena. De adresserades till rektor. I några fall hade man från kommunen uttryckt önskemål om att i stället få allt material sänt till skolkansliet för vidare distribution.

Paketen skickades med post under påskveckan, så att materialet fanns tillgängligt på skolorna i god tid före den tidsperiod (veckorna 16-18 under senare hälften av april) som rekommenderats för arbetet med formulären i klasserna.

Vi bad rektor se till att de ifyllda formulären - två kuvert per elev - packades klassvis och återsändes till projektet så snart som möjligt efter slutfört arbete i klasserna. Materialet kunde sändas tillbaka antingen klassvis eller samtidigt för hela rektorsområdet. Antalet deltagande klasser i rektorsområdena varierade ganska mycket, vilket motiverade att återsändandet kunde ske på olika sätt. Från projektledningens sida överlät vi på rektorsområdena att välja det sätt som tedde sig enklast.

Lärarna instruerades att genomföra undersökningen med samtliga elever i klassen på en gång. Eftersom man måste räkna med att

alltid någon elev är frånvarande, bad vi lärarna att låta sådana elever få göra arbetet med formulären vid ett senare tillfälle.

Om det av någon anledning var omöjligt att genomföra undersökningen under den föreslagna tidsperioden, ombads lärarna att göra den vid ett senare mer lämpligt tillfälle. Vi poängterade vikten av att om möjligt alla elever fick tillfälle att medverka.

Tillvägagångssättet innebar att vi var beroende av att den av oss uppgjorda planeringen följdes och att den information som gick ut till rektorerna fördes vidare. Vi bedömde det som nödvändigt att ge skolorna en relativt stor frihet att välja tidpunkt för arbetet med formulären. Huvudanledningen till detta var att så lite som möjligt störa det pågående skolarbetet. En nackdel med detta förfarande var, att vi hade små möjligheter att påminna om undersökningen förrän mycket sent på terminen i de fall arbetet inte hade genomförts som önskat. Om man inte direkt meddelade oss från rektorsområdena - exempelvis om det var någon lärare som vägrade att genomföra arbetet i klassen - kunde vi inte se detta förrän vi hade registrerat att klassens formulär saknades då övriga klassers kommit in. Vi bad därför rektorerna att ge oss besked så snart som möjligt om problem uppkom.

Det snabbaste sättet för oss i projektet att få reda på att man åtminstone hade börjat arbetet i klasserna visade sig vara genom att registrera hur målsmanformulären kom in. De skickades ju in av varje målsman för sig och genom att se efter i avprickningslistorna - ordnade klassvis - kunde vi se om det var något rektorsområde eller några klasser vi inte fått något formulär alls ifrån. Eftersom det så gott som alltid var någon eller några målsmän som svarade mycket snabbt, gav förteckningarna över inkomna målsmanformulär relativt snabbt besked om att man kunde misstänka problem i något rektorsområde. Vi kunde då ta kontakt med området ifråga för att höra efter hur arbetet fortskred.

Allt eftersom paketen med ifyllda formulär kom in, gjordes en snabb kontroll av formulären. Så snart som möjligt prickades också varje inkommet formulär av på elevförteckningarna. I de fall som något fattades, tog vi så fort som möjligt kontakt med det rektorsområde eller den lärare som det gällde.

Trots den mycket omfattande informationen som gått ut till alla berörda, fick mycken tid anslås till att under insamlingsperioden svara på frågor både per brev och telefon. Många målsmän hörde också av sig och ville fråga om och diskutera de villkor som gäller för personregister och deltagandet i ett projekt av detta slag.

I stort sett fungerade insamlingsarbetet mycket väl. I de fall problem uppstod, berodde det som regel på att man av olika skäl avvikit från de givna instruktionerna. I flera fall tog också distributionen av information och undersökningsmaterial inom rektorsområdena betydligt längre tid än vad vi räknat med i planeringen. I vissa fall orsakade detta problem genom att arbetet med formulären fick göras väl sent på vårterminen.

Två påminnelser skickades brevldeles. Det ena brevet gick till målsmännen. Eftersom vi inte hade deras adresser, skickades det samma väg som formulären, dvs via barnen i klasserna.¹⁾ Samtidigt med att blanketterna för insamling av standardprovresultaten skickades till lärarna, fick dessa också en påminnelse om insamlingen av formuläruppgifterna.

Standardprovresultat

I slutet av april sände vi ett brev och den för standardprovresultat speciellt konstruerade blanketten till samtliga klasslärare. De fick också ett svarskuvert i vilket blanketten kunde skickas med post direkt till projektet. Som tidigare nämnts, kunde läraren sända in resultaten på ett av tre alternativa sätt:

1) För att enskilda elever inte skulle känna sig utpekade, fick alla elever ett påminnelsebrev med sig hem.

kopiera tillgänglig förteckning, sända in provhäftenas första sidor eller fylla i resultaten på den utsända blanketten.

Om klassen inte gjort samtliga standardprov, ombads läraren att skicka in så många delprovresultat som möjligt. Om han/hon inte hade delprovresultaten tillgängliga, fanns det särskilda kolumner på blanketten där summapoäng för respektive ämnen kunde rapporteras.

Atskilliga lärare använder inte standardprov i sina klasser. Om så var fallet i någon av de utvalda klasserna, ombads läraren att göra en anteckning om detta på blanketten och skicka tillbaka den i svarskuvretet. På så sätt kunde vi senare undersöka om de klasser från vilka vi inte fått någon blankett hade genomfört proven eller ej. I de fall de hade gjort det, fick vi tillfälle att påminna om att resultaten skulle skickas in.

Skoladministrativa data

Insamlingen av skoladministrativa data genomfördes av Statistiska centralbyrån. Som framgått av den tidigare redogörelsen gjordes den med hjälp av en särskild blankett med namn och i flertalet fall även personnummer på eleverna förtryckta.

Enligt planerna skulle denna blankett vara utsänd till skolorna strax innan terminsslutet i juni 1980. Genom att SCB blev indragen i arbetsmarknadskonflikten under maj månad, blev emellertid utsändningen försenad. I de flesta fall kom därför inte blanketterna ut till skolorna förrän ett par veckor efter vårterminens slut.

Föreningen betydde inget för åtkomligheten av de begärda uppgifterna, eftersom inga uppgifter av det slaget förstörs eller gallras ut så snabbt i skolorna. Däremot förde förseningen med sig att det i många fall inte var möjligt att få in uppgifterna förrän

skolorna började igen under hösten. Personalen på expeditionerna hade semester under sommaren, vilket gjorde att det var svårt att få kontakt med skolorna etc. På så sätt kom förseningen att under lång tid påverka hela det fortsatta arbetet med kompletteringar av datainsamlingen. Så kunde exempelvis inte insamlingen av uppgifter om elever som flyttat från sina klasser under tiden mellan 15 april och läsårsavslutningen påbörjas förrän i oktober månad. Uppgifterna för dessa elever måste ju sökas i deras nya kommuner (skolor), om vilka vi fick uppgifter från de avlämnande skolorna. Den första förseningen på ca fyra veckor har alltså inte kunnat tas igen, utan tvärtom har den medfört att arbetet med att få elevpanelens databas komplett dragit ut på tiden mycket längre än vad som annars skulle vara fallet. Denna databas ska ju samtidigt vara grunden för hela projektets personregister och också för den slutgiltiga definitionen av undersökningsgruppen (se ovan), varför förseningen åstadkommit problem på flera sätt. En konsekvens är, att meddelanden om innehållet i personregistret till de målsmän och elever som begärt sådan information fördröjts. Vidare har naturligtvis möjligheterna att göra bearbetningar också försenats.

Uppföljningsinsamling av elevformulär

Oftast var en eller flera elever frånvarande då klasserna arbetade med elevformulären. Lärarna var ombedda att se till att dessa elever fick möjlighet att fylla i formulären vid något senare tillfälle. För det mesta fick de också göra detta. I åtskilliga klasser fattades det dock enstaka formulär från vissa elever, då paketen med formulär skickades tillbaka till projektet.

Vi hade också bett lärarna göra anteckningar på en bifogad elevförteckning om orsaken till att enstaka elevers formulär saknades. Eftersom deltagandet i undersökningen är frivilligt, finns exempelvis anteckningar om att eleven själv vägrat att vara med eller att målsman inte ville att eleven skulle delta.

En hel del elevförteckningar kom dock tillbaka utan sådana anteckningar. I de fall där det verkade relativt klart att bortfallet inte berodde på vägran, utan på att elever varit frånvarande då undersökningen genomfördes, beslöt vi att försöka med en uppföljningskomplettering. Denna kunde inte genomföras förrän under hösten. Det var då inte möjligt att göra den i skolan. I stället försökte vi få reda på de aktuella elevernas hemadresser, varefter vi skickade frågeformulär, svarskuvert samt ett brev hem till eleverna. Detta gjordes under september.

Sammanlagt skickades formulären - enbart frågeformuläret men inte begåvningsprovet - till ca 500 elever på detta sätt. Ungefär hälften av dem skickade tillbaka ifyllda formulär.

Avvikelser från tidsplanen

I majoriteten av klasserna genomfördes undersökningen någon gång under den föreslagna perioden (vecka 16-18). Formulären kom tillbaka ifyllda under första delen av maj. Så fort som möjligt prickades de inskickade formulären av, så att vi så snabbt som möjligt skulle kunna lokalisera befarade bortfall. De skolor eller klasser som inte skickat in formulär kontaktades per telefon, för att vi skulle få reda på orsaken till att vi inte fått in svar. I några fall hade man inte hunnit med, och i andra hade undersökningen fallit i glömska. Vissa lärare var allmänt skeptiska till undersökningen, men lovade ändå att genomföra den efter vår påminnelse.

Vid påminnelsesamtalen fick vi också reda på att lärare i några fall vägrade att låta klassen delta och det utsända materialet hade bara blivit liggande. I de flesta fall av sådan vägran fick vi dock meddelande om detta i ett tidigare skede från rektorsexpeditionen eller direkt från läraren.

Det tog dock betydligt längre tid än beräknat att få in de besvarade elevformulären. I några enstaka fall fick vi dem inte förrän i början av höstterminen. Detsamma gällde blanketterna med standardprovresultat.

SLUTGILTIG BESTÄMNING AV UNDERSÖKNINGSGRUPPEN

Undersökningsgruppen har tidigare definierats som bestående av de elever, som tillhörde de 430 utvalda klasserna den 15 april 1980. Vid datainsamlingarna hade vi i vissa fall fått uppgifter om elever, som enligt definitionen inte skulle vara med. Det gällde främst elever som flyttat till klasserna efter den 15 april, men ändå så tidigt på året att de hade varit med vid datainsamlingarna. Å andra sidan saknades uppgifter för vissa elever som flyttat från klasserna under tiden allra närmast efter nämnda datum. Det var angeläget att kontrollera dessa förhållanden och så långt möjligt komplettera eller rensa materialet för att undersökningsgruppen helt skulle stämma med definitionen. Detta arbete har gjorts med SCB-databasen som grund, eftersom den - enligt vad som beskrivits ovan - innehåller uppgifter om samtliga elever som är aktuella. På grund av förseningen orsakad av arbetsmarknadskonflikten 1980, kom dock detta arbete att dra ut långt på tiden.

Bortfall genom vägran

Deltagandet i projektets undersökningar är frivilligt, vilket också framhålls som villkor i datainspektionens tillstånd för personregistret. Detta innebär bland annat att eleverna själva och/eller deras målsmän har rätt att vägra att låta sig själva eller barnet bli registrerade i projektets personregister. De som vägrar blir därför totalbortfall i undersökningen, eftersom inga data - alltså inte heller data ur offentliga register eller arkiv - får samlas in för dessa personer.

Information om villkor för personregisterföringen hade delgivits alla målsmän genom brev. Eleverna informerades genom lärarna. De kunde genom anteckningar på frågeformulären enkelt meddela projektledningen sin vägran. De kunde också meddela sig genom telefonkontakt eller genom brev. Samtliga tre sätt användes.

Många målsmän hörde av sig för att ställa frågor om vad det förde med sig att "komma på data". Oftast lovade de att medverka i undersökningen efter att ha fått svar på de ställda frågorna. I andra fall var tveksamheten eller oviljan så stor att man i stället meddelade sin vägran.

Endast de målsmän och/eller elever som direkt meddelat att de inte ville förekomma i undersökningens personregister har klassificerats som vägrare. (Målsmännen registreras inte själva som personer i registret, utan de uppgifter som de lämnar registreras på respektive elever. Vägran får alltså alltid till konsekvens att det är eleven som utesluts i materialet.) De som bara underlåtit att besvara frågeformulären har inte räknats dit.

Samtliga vägrare måste exkluderas från undersökningsgruppen. Eventuell redan tidigare insamlad information om dessa elever måste också förstöras. Sammanlagt har 295 elever tagits bort ur undersökningens personregister på grund av vägran. De utgör ca tre procent av den ursprungliga gruppen.

Det förekom också ett slags "kollektiv vägran" att delta. Med detta menas att hela klasser vägrade medverka. Som regel hänvisar man, genom lärare eller rektor, i dessa fall till en negativ opinion bland målsmännen. I något fall har man känt sig alltför mycket besvärad av en massa undersökningar och därför inte velat medverka i ytterligare en. Eftersom skolstyrelserna i sina beslut om medverkan i projektet som regel framhållit att det ytterst får ankomma på rektor och/eller lärare att besluta om klassernas medverkan i projektet, måste vi acceptera också vägran för hela klasser i de fall där det inte gick att övertala dem. Eleverna i dessa klasser har därför också tagits bort ur undersökningsgruppen. Denna åtgärd har dock bara vidtagits då det gällt en total vägran att medverka i projektet. Eleverna kunde då inte inkluderas i projektets personregister, eftersom målsmännen i dessa fall heller inte med säkerhet kunde sägas ha fått möjlighet att ta del av informationen som gäller villkoren för regist-

ret. Vi kunde heller inte vara säkra på att de hade fått en reell möjlighet att vägra deltagande som enskilda individer.

I ett antal klasser har inte lärarna låtit genomföra undersökningarna i klasserna och vi har alltså inte fått in elevformulär från dessa klasser. Men om informationen till målsmännen gått ut, har eleverna i klasserna inte tagits bort ur registret. För dessa elever finns alltså övrig information registrerad, medan vi får ett bortfall av formulärinformation etc för dem.

Sammanlagt fick eleverna i nio klasser från sju olika kommuner exkluderas ur undersökningsgruppen på grund av denna "kollektiva vägran". Det rör sig om ca 190 elever, dvs cirka 2 %.

Totalt har 481 elever tagits bort ur undersökningsregistret på grund av vägran i en eller annan form. Att totalsumman inte helt stämmer med summan av 190 och 295 har två orsaker. Dels kan elever i de icke medverkande klasserna ha flyttat under mellantiden från det att vi fått uppgifter genom elevförteckningar och till dess SCB-insamlingen av uppgifter skett. Dels är det vissa av de borttagna eleverna som kommit att räknas dubbelt, genom att enskilda målsmän bland "kollektivvägrarna" också skickat in meddelande direkt till projektet.

Det totala bortfallet av 487 vägrare motsvarar 5,1 % av den ursprungliga undersökningsgruppen (9 601 elever). Antalet elever som finns kvar, och som alltså utgör den slutgiltiga undersökningsgruppen är således 9 114.

För att möjliggöra bortfallsanalyser, har viss information samlats in om de klasser som vägrat delta. Analyserna kommer att redovisas separat i en senare rapport. I detta sammanhang kommer också en utförlig redovisning av bortfall av olika typer av uppgifter för elever som i övrigt finns med i undersökningsgruppen. Exakta uppgifter om storleken av sådana bortfall kan inte erhållas, förrän samtliga uppgifter samlats i ett färdigt personregister, som alltså innehåller alla insamlade uppgifter för de 9 114 eleverna som ska vara kvar i registret.

PRESENTATION AV TILLGÄNGLIGA DATA

En översiktlig bild av vilka uppgifter som samlats in från eleverna i projektets första årskull när de gick i årskurs sex får man enklast genom att studera de olika formuläerna och blanketterna i bilagorna till denna rapport.

I nedanstående tabell redovisas för hur många av undersökningsgruppens 9 114 elever olika typer av uppgifter finns tillgängliga. I tabellen redovisas även bortfallets storlek i procent, som beräknats på basen 9 114. Då det gäller de av SCB insamlade uppgifterna kan antalen och proportionerna betraktas som definitiva. Däremot kan motsvarande uppgifter för de sk projektdata, dvs elevformuläerna och standardprovsresultaten samt målsmanformuläerna komma att förändras något. I samband med uppläggnings av det slutgiltiga registret kommer nämligen smärre förändringar att ske, beroende på att en del av dem som meddelat sin vägran sent ännu kan vara medräknade i de angivna antalen svar. Eventuella förändringar kommer dock att vara mycket små och vad gäller bortfallsandelar som regel mindre än en procentenhet.

Översikt över insamlade uppgifter

Antal elever för vilka olika uppgifter finns tillgängliga, samt andelar (%) av undersökningsgruppen (n = 9 114) för vilka uppgifter saknas.

<u>Typ av data</u>	<u>Antal individposter</u>	<u>Bortfall av uppgifter (%)</u>
Skoladministrativa data	9 114	0
Betyg	4 373	(52.0)
Begåvningsprov	8 214	9.9
Frågeformulär till elever	8 471	7.1
Målsmanformulär	6 428	29.5
<u>Standardprovsresultat:</u>		
Svenska	5 661	(37.9)
Matematik	5 187	(43.1)
Engelska	5 403	(40.7)

Då det gäller betyg och standardprovresultat är beteckningen bortfall av uppgifter oegentlig, då de inte har förekommit i alla klasser. Betygsuppgifter finns för samtliga elever som har fått betyg i årskurs sex. Som framgått av tidigare redogörelse över datainsamlingen, går det inte att exakt ange det egentliga bortfallet av standardprovresultat, eftersom vissa lärare inte meddelat om de genomfört standardprov i sina klasser eller inte.

BEARBETNINGSMÖJLIGHETER

Huvudsyftet med UGU-projektet är att möjliggöra långsiktiga utvärderingsstudier. I den meningen utgör nu insamlade data främst en grund för kommande longitudinella kompletteringar och bearbetningar. Det ligger i sakens natur att sådana bearbetningar kan ge resultat först efter det att den tidsperiod som är föremål för studium har passerat. Resultaten av de longitudinella bearbetningarna låter alltså vänta på sig under en förhållandevis lång tid.

Det ovan sagda bör dock inte undanskymma det faktum, att insamlad information kan vara av intresse även som underlag för tvärsnittsstudier i ett kortare perspektiv. Detta har också påverkat utformningen av projektet (se Emanuelsson, 1979, s 36). Det har planerats med ambitionen att så mycket som möjligt - och så långt tillgängliga resurser räcker - kunna göra sådana "temperaturtagningar" på skolverksamheten. Därvid skulle man kontinuerligt kunna utnyttja de data som finns insamlade och bearbetningsklara vid den aktuella tidpunkten. Resultat av sådana bearbetningar, gjorda på initiativ av projektledningen, kommer också fortlöpande att rapporteras.

Ett viktigt syfte med denna rapport över de första datainsamlingarna är att sprida kännedom om vilken information som finns tillgänglig även till andra intressenter. Det gäller inte minst de medverkande kommunerna. Det ingår som en viktig del i det fortsatta projektarbetet att medverka till att önskemål om specialbearbetningar av insamlade data kan förverkligas. Det är dock viktigt att sådana bearbetningar samordnas, genomförs och redovisas på ett sätt som överensstämmer med villkoren i exempelvis Datainspektionens tillstånd. Det åligger projektledningen att se till att så sker.

Projektledningen tar dock tacksamt emot förfrågningar och/eller önskemål om bearbetningar, och är beredd att så långt som möjligt medverka till utbyggd samverkan med olika intressenter.

REFERENSER

Berg, K. m fl. (1980). *Fritidsverksamhet och självvärdering hos elever i årskurs 6*. Specialarbete i B3-kurs vt 1980. Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

Emanuelsson, I. (1979). *Utvärdering genom uppföljning av elever. Ett nytt individualstatistikprojekt*. Rapport nr 11 från Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm.

Stangvik, G. (1979). *Self-Concept and School Segregation*. Göteborg studies in educational sciences, 28, Göteborg.

Rektor för berörda rektorsområden

Som ett led i den centrala utvärderingen av skolan bedrivs projektet "Utvärdering genom uppföljning av elever". Det bekostas av Skolöverstyrelsen och är som uppdrag förlagt till Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Ledare för projektet, som genomförs i samverkan med Statistiska centralbyrån, är docent Ingemar Emanuelsson. För en kortfattad information om projektet hänvisas till bifogat material.

./.

Skolstyrelserna i de 29 utvalda kommunerna har ställt sig positiva till att projektet genomförs i respektive kommuner. Vi bifogar även en skrivelse från Skolöverstyrelsen, som framhåller den vikt man där fäster vid projektet som en del av en långsiktig utvärdering av skolan.

./.

Tidpunkten för projektets första datainsamling, under senare delen av april 1980, närmar sig nu, varför det är angeläget med information till de av insamlingen direkt berörda på lokal skolnivå. I detta brev koncentrerar vi oss på det som aktualiseras av vårens datainsamling. Vilka klasser som berörs inom ditt rektorsområde framgår av bifogade förteckning över utvalda klasser i kommunen.

./.

Den första insamlingen genomförs således i klasserna under senare delen av april. Tidpunkten kan inom tidsramen vecka 16-18 anpassas till övrig arbetsplanering i klasserna. Insamlingen tar högst tre arbetspass på 40 minuter i anspråk. Den består av följande:

1. Ett frågeformulär till eleverna. Då de fyllt i svaren på frågorna, lägger de formuläret i kuvert, som de klistrar igen. Kuverten skickas sedan klassvis tillbaka till projektet.

2. Ett begåvningsprov - bestående av tre delprov - som enkelt kan administreras av lärarna i klassrummet (utan extra förberedelsearbete). Provhäftet läggs av eleverna i kuvert, som likaså sänds tillbaka klassvis till projektet.
3. Eleverna får ett kuvert, adresserat till målsman, att ta med sig hem. Detta kuvert innehåller information till målsman om projektet, om de villkor som gäller för deltagande samt om hur lämnade uppgifter ska bearbetas och rapporteras. Dessutom ges information om datalagens bestämmelser om hur lämnade uppgifter är juridiskt skyddade.
Målsman får också i nämnda kuvert ett frågeformulär, som han/hon ombeds fylla i. Detta skickas sedan tillbaka direkt till projektet i ett bifogat svarskuvert.
4. Vi sänder också till varje klasslärare en sammanställningsblankett för standardprovsresultat. Vi är medvetna om att standardprov inte används i alla klasser, men i de klasser som har gjort standardproven är det angeläget att vi för projektets syfte kan få resultaten. Vi ber dig alltså redan nu informera berörda klasslärare om detta, så att de är beredda på att på enklast möjliga sätt lämna resultaten till oss (kopia av egen förteckning eller genom att fylla i vår blankett).

./.

Vi ber dig att informera berörda klasslärare om projektet. Det kan göras med hjälp av bilagda kortfattade informationsblad till klasslärarna.

Allt material, inklusive utförliga instruktioner till elever, lärare och målsmän, kommer att sändas ut från projektet under första delen av april.

Givetvis är all medverkan frivillig för elever och målsmän, samtidigt som vi vill betona att det är angeläget att så många som möjligt deltar. Bortfall i undersökningar av detta slag är allvarligt, framför allt därför att det direkt påverkar resultatens tillförlitlighet.

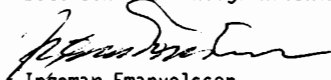
Det är ur många synpunkter väsentligt att målsmännen får så god information om projektet som möjligt. Det behövs bland annat för att de självständigt ska kunna ta ställning till om de vill låta sina barn vara med i projektet eller inte. Vi har därför ett informationsblad till målsman som översändes i det antal som beräknas gå åt till berörda klasser i ditt rektorsområde. För att varje målsman ska få informationen i god tid före datainsamlingen, ber vi dig se till att eleverna i de aktuella klasserna får med sig informationsbladet till målsman före påsklovet. På så sätt kan varje målsman få tid på sig att ta ställning till sin egen och barnets medverkan i projektet. Som framgått av ovanstående får varje målsman information ytterligare en gång i direkt anslutning till datainsamlingen. Då kommer även information och frågeformulär på finska i det antal exemplar som enligt lämnade uppgifter behövs.

Vi har dessutom tillsammans med Riksförbundet Hem och Skola skrivit till samtliga berörda lokala Hem och Skola-föreningar. Brevet bifogas för kännedom.
./.

Om du vill fråga om något, ha kompletterande information eller lämna synpunkter i övrigt på projektet, när du oss på telefon 08-22 16 80 (fråga efter Ingemar Emanuelsson, Christer Jonsson, Kerstin Ek eller Monica Lindroth) eller under adress:

UGU-projektet
Institutionen för pedagogik
Högskolan för lärarutbildning
Box 34103
100 26 STOCKHOLM

Med hopp om att denna information ska ge underlag för gott samarbete och med vänliga hälsningar

Ingemar Emanuelsson
projektledare

Bilagor
Information om projektet
SÖ-skrivelse
Urval av klasser inom kommunen
Informationsblad till berörda klasslärare (utdelas)
Brev till lokala Hem och Skola-föreningar
Klassuppsättningar av brev till målsman (utdelas; i vissa fall i separat försändelse)

Projektet "Utvärdering genom uppföljning
av elever"

1980-03-17

Till klasslärare i berörda klasser i årskurs 6

Skolan och utbildningen står ofta i centrum för intresse och debatt. Detta är naturligt med tanke på att utbildningsperioden blivit allt längre för så gott som alla barn och ungdomar. I debatten framförs både positiva och negativa synpunkter på olika förhållanden i skolan.

Eftersom skolans verksamhet berör alla ungdomar och syftar till att påverka deras utveckling är det naturligt att dess verksamhet kontinuerligt är föremål för utvärdering. Det är väsentligt att man lär av gjorda erfarenheter så att man kan grunda olika förändringar på systematiskt uppbyggt vetande. Detta är bakgrunden till att utvärderande forskningsprojekt bedrivs.

Många av skolans mål kan inte utvärderas annat än i ett långt tidsperspektiv. Det krävs då bland annat att man följer enskilda individer genom utbildningssystemet. Inte minst är detta viktigt för att få ökad kunskap om hur skolan lyckas uppfylla sina jämlikhetsbefrämjande mål. Uppföljningsundersökningar kan till exempel visa vilka grupper av elever som går till olika studievägar, vilka som klarar sig bra, vilka som får svårigheter, effekter av stödåtgärder etc.

Detta informationsbrev gäller ett sådant projekt, kallat "Utvärdering genom uppföljning av elever". Värdet med projektet måste bedömas mot bakgrunden att det inte finns några andra undersökningar av liknande slag som gäller dagens elever i grundskolan. De personer som är med i tidigare liknande undersökningar - startade på 60-talet - är nu i 30-årsåldern och har som regel passerat utbildningssystemet. Dessa undersökningar har på många sätt gett (och ger) resultat av stort värde, inte minst i olika utredningar på utbildningsområdet.

Det är därför väsentligt att också det nya projektet kan genomföras på ett sådant sätt att resultaten i olika avseenden kan bli rättvisande. För detta krävs att berörda personer medverkar, eftersom bortfall i sådana undersökningar allvarligt påverkar resultatens tillförlitlighet. Centrala elev-, personal- och föräldraorganisationer har under planeringens gång ställt sig positiva till undersökningen och betonat värdet av att projektet genomförs.

Syftet med projektet är således att utvärdera skolan som helhet, och inte enskilda prestationer hos elever och/eller lärare. Resultaten kommer alltid att redovisas på ett sådant sätt att en-

skilda individer eller klasser omöjligt kan spåras. Det är emellertid nödvändigt att information insamlas om elever vid olika tillfällen och att den kan kopplas till respektive individ. Denna koppling till individ krävs bland annat för att man ska kunna beskriva elevers vägar genom utbildningssystemet.

Projektet genomförs på uppdrag av Skolöverstyrelsen och är förlagt till Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. För undersökningen har 29 kommuner slumpmässigt valts ut. I dessa har sammanlagt 437 klasser i årskurs 6 tagits ut. Detta gör att cirka 10 000 elever omfattas av undersökningen. Den 6:e-klass som du har är en av de 437. Det är därför vi nu vänder oss till dig med denna allmänna information om projektet. Hos rektor finns en något mer utförlig men ändå kortfattad information. Projektets första datainsamling sker under senare delen av april.

Alla insamlade uppgifter skyddas av sekretesslagens bestämmelser. Datainspektionen har gett sitt tillstånd och övervakar också att datalagens föreskrifter följs. Det betyder bland annat att insamlade uppgifter inte får användas för annat ändamål än de är insamlade för. I detta fall en utvärdering av skola och utbildning som helhet.

Genom att "dina" elever blivit utvalda kommer även du att i någon mån beröras. Vi kommer dock inte att samla in några uppgifter om dig som person. I vår planering har vi eftersträvat att undvika extra arbete för berörda lärare och att anpassa din medverkan till normal lektionsverksamhet. Vi ber dig dock om hjälp med följande:

1. Att dela ut och se till att eleverna tar med sig hem det informationsblad till målsman som du får tillsammans med denna information.
2. Kort informera eleverna om undersökningen. Mer information kommer i samband med att frågeformulären sänds ut om någon vecka.
3. Att någon gång under veckorna 16-18 på lektionstid administrera genomförandet av insamlingen (två elevformulär) i klassen. Högst tre arbetsperioder (40 min.) tas i anspråk. Det krävs inget för- eller efterarbete med materialet för din del. Utförligare instruktioner medföljer det material som skickas ut.
4. Om du genomför standardprov i klassen är det av stort värde om vi kan få ta del av resultaten. Du kan lämna dem till projektet genom att kopiera någon förteckning du redan gjort eller genom att fylla i en blankett som vi skickar ut samtidigt med frågeformulären. Givetvis kommer också dessa uppgifter att behandlas med största försiktighet. Det ska påpekas att du inte bryter mot några bestämmelser genom att lämna resultaten till projektet. Genom att samla in standardprovresultat blir det möjligt att relatera kunskapsprov från olika tidpunkter till varandra. Det möjliggör också jämförelser med likartade kunskapsprov som gjorts i tidigare undersökningar på 60-talets årskullar.

Slutligen vill vi uttrycka vår förhoppning att arbetet med denna undersökning i din klass ska upplevas som ett sätt att genom medverkan i den centrala utvärderingen också bidra till skolans utveckling, även om det måste ses på lång sikt. När vi prövade ut frågeformulären, visade det sig att innehållet väckte elevernas intresse, och det kunde i flera fall ligga till grund för diskussioner i klassen om arbets- och studiesituationen. Om detta blir fallet i din klass vill vi be dig om att dessa diskussioner inte påbörjas förrän alla besvarat formuläret, samt att enskilda svar från elever inte avslöjas.

Om du har frågor att ställa eller synpunkter att lämna, kan du göra det på telefon 08-22 16 80 (fråga efter Ingemar Emanuelsson, Christer Jonsson, Kerstin Ek eller Monica Lindroth) eller per brev under adress:

UGU-projektet
Institutionen för pedagogik
Högskolan för lärarutbildning
Box 34103
100 26 STOCKHOLM

Med hopp om ditt intresse för projektet och med vänlig hälsning

Ingemar Emanuelsson
projektledare

Till målsman för barn i årskurs 6

Skola och utbildning står ofta i centrum för intresse och debatt eftersom de berör de flesta av oss. Då framkommer både positiva och negativa synpunkter om skolans sätt att fungera. Samtidigt sker också förändringar för att förbättra utbildningen.

Får förändringarna önskat resultat?

Hur lyckas skolan med sin målsättning?

För att kunna besvara sådana frågor krävs undersökningar. Många av målen är långsiktiga. Utbildningen ska ge eleverna nödvändiga färdigheter för kommande yrkes- och samhällsliv. För att få veta om dessa mål uppnås krävs också undersökningar utdragna över längre tid.

En sådan undersökning med syftet att utvärdera skolans betydelse för eleverna startas under våren. Vi vill betona att det är skolan som ska utvärderas och inte enskilda elever. Det är emellertid nödvändigt att utgå från dem som går i skolan när undersökningen ska genomföras. Det är här ditt barn kommer in i bilden.

Undersökningen kallas "Utvärdering genom uppföljning av elever" och utförs på uppdrag av Skolöverstyrelsen. Den är förlagd till Institutionen för pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. För undersökningen utvaldes slumpmässigt 29 kommuner. I dessa har sammanlagt 437 klasser i årskurs 6 tagits ut. Detta gör att cirka 10 000 elever omfattas av undersökningen. Den 6:e klass som ditt barn går i har blivit vald. Därför vänder vi oss nu till dig med en första allmän information om undersökningen.

Eleverna får om några veckor i skolan besvara ett antal frågor, dels i ett frågeformulär, dels i ett begåvningsprov. Frågorna gäller främst elevens upplevelse av sig själv i skolsituationer, fritidsintressen och valet inför högstadiet. Eleverna ska sedan följas genom sin utbildning och ut i yrkeslivet. Under utbildningstiden kommer vi att samla in betyg, resultat på standardprov, kursval och liknande uppgifter i den mån de finns tillgängliga på skolorna.

Nu är det ju inte tillräckligt att bara få information från eleverna. För att få så rättvisande resultat som möjligt bör man också ta hänsyn till elevens miljö inom och utanför skolan. Därför tar vi också in uppgifter om skolan och kommunen. Viktig är

också elevernas bakgrund. Därför har vi utarbetat ett frågeformulär även till målsman. Vi har strävat efter att göra det så lite tidskrävande som möjligt, utan att därför missa viktig information. Om några veckor kommer du att få hem detta frågeformulär i samband med att eleverna besvarar sina i skolan. Vi hoppas att o då vill medverka genom att besvara frågorna och därefter skicka in formuläret direkt till oss. Mer om detta då.

Givetvis bestämmer du själv om du vill vara med. Detsamma gäller ditt barn. Vi vill dock betona vikten av att så många som möjlig, helst alla, deltar. Att delta i undersökningen är *ett* sätt att påverka skolan. Att inte delta påverkar också undersökningsresultaten men då vet man inte hur.

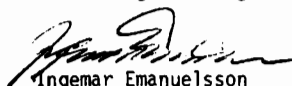
Alla uppgifter du och ditt barn lämnar är skyddade av sekretesslagen. Endast vi som arbetar med undersökningen har tillgång till dem. Resultaten kommer att redovisas för grupper av individer så att enskilda svar omöjliga kan spåras.

Ett undersökningsmaterial av denna storlek måste av praktiska och ekonomiska skäl bearbetas med hjälp av dator. Datainspektionen, som ger tillstånd för sådana undersökningar, övervakar också att vi följer datalagens bestämmelser. Dessa säger bland annat att insamlad information inte får användas till annat ändamål än den ä insamlad för. I detta fall är syftet alltså utvärdering av skola. Varje person som ingår i undersökningen har också rätt att få reda på vad som finns insamlat om honom/henne.

Vill du ha ytterligare information eller om du vill lämna synpunkter på undersökningen kan du ringa eller skriva till oss. Vi som arbetar med projektet heter Ingemar Emanuelsson, Christer Jonsson, Kerstin Ek och Monica Lindroth. Vi nås på telefon 08-22 16 80 eller med ost till:

UGU-projektet
Institutionen för pedagogik
Högskolan för lärarutbildning
Box 34103
100 26 STOCKHOLM

Med vänlig hälsning

Ingemar Emanuelsson
docent, projektledare

Detta häfte består av tre avdelningar med uppgifter. Före varje avdelning finns anvisningar med övningsuppgifter som talar om hur du ska svara på de olika frågorna. Är du osäker på hur du ska göra, så visar din lärare dig. Du har viss tid på dig för varje avdelning, och du gör så många uppgifter du hinner. Din lärare talar om för dig när du ska börja och när du ska sluta med varje avdelning. Skriv med blyerts så att du kan ändra om du gör fel.

När du gått igenom hela häftet, ska du lägga in det i svarskuvertet och klistra igen det. Sedan skickar din lärare det till Högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Skriv ditt namn utanpå kuvertet, så att din lärare kan se att alla lämnat in kuvert.

Ingen annan än de som arbetar med projektet kommer att få se dina svar på uppgifterna.

Först ska du fylla i några uppgifter om dig själv:

Namn:

Klass: Skola:

Född:
år månad dag

Fyll inte i något i denna ruta
Mo:
Pl:
Ta:
Kommun:
Ro:

Börja med anvisningarna till provet Motsatser!

MOTSATSER

ANVISNINGAR

Se på exempel 1.

ÖVNINGSEXEMPEL 1.	VIT	1 stor	2 svart	3 arg	4 ful	<input type="text" value="2"/>
-------------------	-----	-----------	------------	----------	----------	--------------------------------

Till vänster står ett ord som är tryckt med stora bokstäver. Till höger står fyra ord tryckta med små bokstäver. Ett av de orden är ungefär motsatsen till ordet till vänster. Svart är motsatsen till VIT. Svart är nummer 2 av orden, och därför har 2 skrivits i rutan i kanten.

ÖVNINGSEXEMPEL 2.	STOR	1 ensam	2 fin	3 liten	4 gammal	<input type="text"/>
-------------------	------	------------	----------	------------	-------------	----------------------

I det andra exemplet är det liten som är motsatsen till STOR. Skriv därför 3 i rutan.

ÖVNINGSEXEMPEL 3.	UPP	1 ner	2 ut	3 fram	4 bra	<input type="text"/>
-------------------	-----	----------	---------	-----------	----------	----------------------

Skriv numret på det ord som är motsatsen till UPP i rutan.

Lös nu också övningsexemplen 4 och 5.

ÖVNINGSEXEMPEL 4.	LJUS	1 himmel	2 spegel	3 lampa	4 mörker	<input type="text"/>
-------------------	------	-------------	-------------	------------	-------------	----------------------

ÖVNINGSEXEMPEL 5.	HÄRD	1 porös	2 mjuk	3 vattnig	4 klar	<input type="text"/>
-------------------	------	------------	-----------	--------------	-----------	----------------------

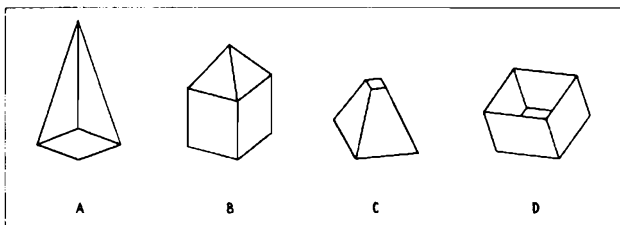
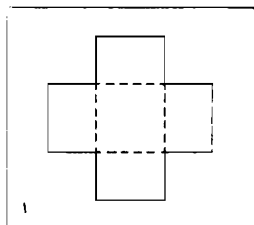
På nästa sida kommer många uppgifter av samma slag. Du skall göra på samma sätt när du löser dem. Ta uppgifterna i den ordning de kommer, för i regel står de lättaste först, och sedan blir de allt svårare. Är det någon uppgift du inte kan klara, så dröj inte för länge vid den utan gå vidare till nästa.

Stopp! Vänd ej blad förrän du får tillsägelse!

PLÅTVIKNING

ANVISNINGAR

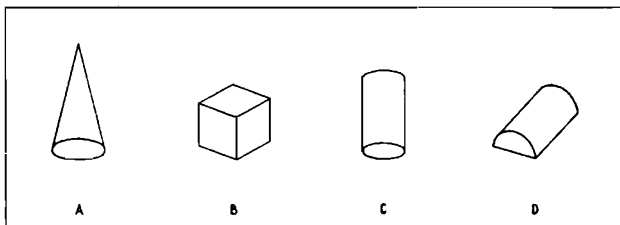
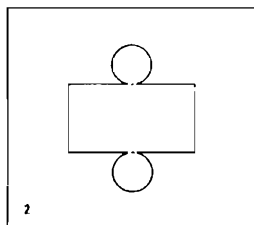
Se på övningsexempel 1!

Till vänster finns en bild av ett plåtstycke. De prickade linjerna visar hur plåtstycket skall vikas.

Till höger finns bilder av fyra föremål. Bland dem kan bara D göras av plåtstycket i figur 1. Därför har D skrivits på svarsraden.

Se på övningsexempel 2!

Till vänster finns en bild av ett annat plåtstycke. Genom att vika och rulla det plåtstycket kan man få C men inget annat av föremålen till höger. Skriv därför C på svarsraden.

På nästa sida kommer ytterligare några övningsexempel. Ta reda på vilket av föremålen A—D som kan göras av plåtstycket till vänster. Skriv alla svar på svarsraderna.

TALSERIER

ANVISNINGAR

I var och en av de följande uppgifterna finns en rad med olika tal. Dessa tal följer efter varandra i en viss regelbunden ordning i varje rad. Siffrorna är alltså ordnade efter en viss regel, som det gäller att komma på. När du har funnit regeln skall du fortsätta raden med två tal till. Dessa skrives på de streckade linjerna.

ÖVNINGSEXEMPEL 1.

4 5 6 7 8 9 10 11

ÖVNINGSEXEMPEL 2.

2 2 2 2 2 2 2 2

Skriv nu själv till de tal som det skall vara i följande övningsexempel.

ÖVNINGSEXEMPEL 3.

12 11 10 9 8 7

ÖVNINGSEXEMPEL 4.

2 4 6 8 10 12

På nästa sida kommer många uppgifter av samma slag. Du skall göra på samma sätt när du löser dem.

Stopp! Vänd o j blad förrän du får tillsägelse!

ELEVFORMULÄR

årskurs 6

Namn:
SKRIV TYDLIGT!

Klass: Skola:

Född:
år månad dag

När du är klar, lägger du ditt frågeformulär i kuvertet. Klistra igen det. Skriv namnet utanpå kuvertet också. Kuvertet kommer inte att öppnas förrän det kommer till oss som arbetar med projektet. Ingen annan får se dina svar.

HÄR FÖLJER NÅGRA BESKRIVNINGAR AV ELEVER I OLIKA SITUATIONER I SKOLAN. EFTER VARJE BESKRIVNING FÖLJER TRE FRÅGOR TILL DIG OM HUR DU SER PÅ DIG SJÄLV I EN LIKNANDE SITUATION. BESVARA VARJE FRÅGA GENOM ATT SÄTTA EN RING RUNT DET SVAR SOM PASSAR BÄST FÖR DIG, ANTINGEN J A ELLER NEJ. (T EX JA (NEJ))

$$\begin{array}{r} .16 \\ .16 \\ 165,4 \\ - 14,2 \\ \hline 60,400 \\ 100 \end{array}$$

$$15\% \text{ av } 150$$

$$\begin{array}{r} 18 \\ 22,5 \\ 19,4 \\ + 5,7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \overline{) 85} \\ 9 \overline{) 65} \\ 150 \\ - 13 \end{array}$$

1
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HON KAN RÄKNA DEN HÄR SORTENS UPPGIFTER.

Tycker du att du kan räkna bra? JA NEJ

Tror du att läraren tycker att du är bra på att räkna? JA NEJ

Tänker du ofta på att du skulle vilja räkna bättre? JA NEJ

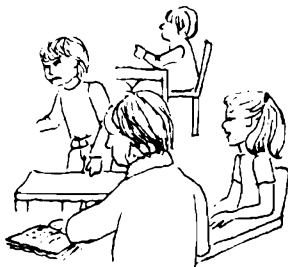
2
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HAN KAN STAVA BRA.

Tycker du att du kan stava bra? JA NEJ

Tror du att dina föräldrar tycker att du stavar bra? JA NEJ

Tänker du ofta på att du skulle vilja stava bättre? JA NEJ

3
DEN HÄR ELEVEN TYCKER INTE OM ATT ARBETA
IHOP MED KLASSKAMRATER.

Tycker du om att arbeta ihop med klasskamrater? JA NEJ

Tror du att klasskamraterna tycker om att arbeta ihop med dig? JA NEJ

Brukar du tänka på att du skulle vilja vara bättre på att arbeta ihop med andra? JA NEJ

4
DEN HÄR ELEVEN FRÅGAR LÄRAREN OM HJÄLP NÄR HON INTE FÖRSTÅR.

Ber du läraren om hjälp när du inte förstår? JA NEJ

Tror du att läraren tycker att du ber om hjälp ofta? JA NEJ

Skulle du oftare vilja be läraren om hjälp när du inte förstår? JA NEJ

5
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT LÄRAREN BRYR SIG OM HONOM.

Tycker du att läraren bryr sig om dig? JA NEJ

Tror du att klasskamraterna tycker att läraren bryr sig om dig? JA NEJ

Tänker du ofta på att läraren skulle bry sig mer om dig? JA NEJ

6
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HAN LÄSER DÅLIGT.

Tycker du att du läser dåligt? JA NEJ

Tror du att dina föräldrar tycker att du läser dåligt? JA NEJ

Tänker du ofta på att du skulle vilja läsa bättre? JA NEJ

7
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HON RITAR OCH MÅLAR DÅLIGT.

Tycker du att du ritar och målar dåligt? JA NEJ

Tror du att dina klasskamrater tycker att du ritar och målar dåligt? JA NEJ

Tänker du ofta på att du skulle vilja vara bättre på att rita och måla? JA NEJ

8
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT DET ÄR SVÅRT ATT FÖRSTÅ NÄR LÄRAREN FÖRKLARAR FÖR HELA KLASSEN.

Tycker du att det är svårt att förstå när läraren förklarar för hela klassen? JA NEJ

Tror du att läraren tycker att du förstår när han/hon förklarar för hela klassen? JA NEJ

Brukar du tänka på att du skulle vilja förstå meddetsamma när läraren förklarar? JA NEJ

9
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HAN ÄR DÅLIG I GYMNASTIK.

Tycker du att du är dålig i gymnastik? JA NEJ

Tror du att klasskamraterna tycker att du är dålig i gymnastik? JA NEJ

Brukar du tänka på att du skulle vilja vara bättre i gymnastik? JA NEJ

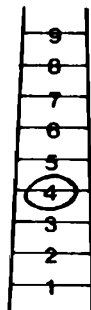
10
DEN HÄR ELEVEN TYCKER ATT HAN ÄR BRA I SKOLAN.

Tycker du att du är bra i skolan? JA NEJ

Tror du att dina föräldrar tycker att det går bra för dig i skolan? JA NEJ

Brukar du tänka på att du skulle vilja vara bättre i skolan? JA NEJ

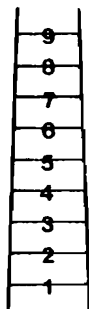
HÄR FÖLJER NÅGRA FRÅGOR SOM DU SKA BESVARA LITE ANNORLUNDA. TÄNK DIG ATT FIGUREN HÄR BREDVID FÖRESTÄLLER EN STEGE. PINNARNAS I STEGEN ÄR NUMRERADE FRÅN 1 TILL 9. BREDVID STEGEN STÅR DET LÄNGST UPP VAD SIFFRAN 9 BETYDER OCH LÄNGST NED VAD SIFFRAN 1 BETYDER.

MENINGEN ÄR ATT DU SKA JÄMFÖRA DIG SJÄLV MED ANDRA. RINGA IN DEN STEG-PINNE SOM DU TROR ATT DU SKULLE STÅ PÅ.

SOM ETT EXEMPEL HAR VI RINGAT IN SIFFRAN 4. DET SKULLE BETYDA ATT MAN LIGGER STRAX UNDER GENOMSNITTET.

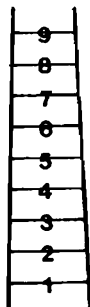
11
Om du fick i uppdrag att tillsammans med några klasskamrater ordna en klassfest. Hur bra tror du att du skulle ordna det?

9 = bättre än någon annan i klassen

1 = sämre än alla andra i klassen

12
Tänk dig att en av dina klasskamrater gör sig så illa att han måste åka till sjukhus. Han ber dig att följa med. Hur bra tror du att du skulle kunna hjälpa din kamrat?

9 = bättre än hans mamma eller pappa

1 = inte alls

13

Om du skulle bli vald till klassrepresentant i elevrådet. Hur bra skulle du klara den uppgiften?

A vertical ladder scale with rungs numbered 1 to 9 from bottom to top.

9 = bättre än någon annan i klassen

1 = inte alls

14

Om du blev ombedd att förbereda och att leda en lek eller ett spel för dina klasskamrater. Hur bra tror du att du skulle klara det?

A vertical ladder scale with rungs numbered 1 to 9 from bottom to top.

9 = bättre än någon annan i klassen

1 = inte alls

15

Tänk dig att den som är duktigast i klassen står på "pinne" 9 och att den som är svagast står på "pinne" 1. På vilken "pinne" tycker du att du står?

A vertical ladder scale with rungs numbered 1 to 9 from bottom to top.

9 = duktigast i klassen

1 = svagast i klassen

16

Om du verkligen ansträngde dig att göra ditt bästa. Vilken "pinne" tror du att du skulle komma upp till då?

A vertical ladder scale with rungs numbered 1 to 9 from bottom to top.

9 = duktigast i klassen

1 = svagast i klassen

17

Tänk dig att rektor kommer in till er och meddelar att läraren är sjuk. Han ber dig ta hand om några lektioner, tills en vikarie hinner komma. Hur bra tror du att du skulle klara det?

9
8
7
6
5
4
3
2
1

9 = bättre än någon annan i klassen

1 = inte alls

18

Om din gymnastiklärare bad dig att visa en övning för dina kamrater. Hur bra tror du att du skulle klara det?

9
8
7
6
5
4
3
2
1

9 = lika bra som läraren

1 = inte alls

19

Om ni i klassen skulle komma med förslag till arbetsuppgifter för ett grupparbete om t ex Afrika. Vad tror du att de andra i klassen tycker om ditt förslag?

9
8
7
6
5
4
3
2
1

9 = alla tycker att det är bra

1 = ingen tycker att det är bra

20

Om en klasskamrat till dig var sjuk samtidigt som läraren gick igenom ett nytt avsnitt i matte. Hur bra skulle du kunna förklara det nya för din kamrat?

9
8
7
6
5
4
3
2
1

9 = lika bra som läraren

1 = inte alls

PÅ DENNA SIDA SKA VARJE FRÅGA BESVARAS GENOM ATT SÄTTA ETT KRYSS (X) FÖR DET SVAR SOM PASSAR BÄST FÖR DIG, ANTINGEN JA ELLER NEJ.

	JA	NEJ
21 Har du lätt för att ge upp om du får en svår uppgift i skolan?	☐	☐
22 Sitter du ofta och tänker på annat när du ska räkna eller skriva i skolan?	☐	☐
23 Tycker du att det är obehagligt att svara på frågor i skolan?	☐	☐
24 Har du svårt att få fram det rätta svaret, även fast du kan det, när du får en fråga av läraren?	☐	☐
25 Gör du ditt allra bästa även i ämnen som du tycker är tråkiga?	☐	☐
26 Brukar någon därhemma hjälpa dig med skolarbetet?	☐	☐
27 Blir du besviken om du har dåligt resultat på ett prov?	☐	☐
28 Brukar du tala om hemma hur det gått för dig på prov, även om det gått dåligt?	☐	☐
29 Verkar det som att dina föräldrar blir besvikna om du talar om att det gått dåligt på ett prov?	☐	☐
30 Tycker dina föräldrar att du ska fortsätta gå i skolan efter 9:an?	☐	☐
31 Har du ibland någon skolkamrat med dig hem?	☐	☐
32 Har du möjlighet att hemma få sitta i lugn och ro om du vill arbeta med läxor eller andra hemuppgifter?	☐	☐
33 Oroar du dig ofta över sånt som händer i skolan?	☐	☐
34 Brukar du prata med dina föräldrar om sånt du funderar över?	☐	☐
35 Brukar du ofta vara för dig själv på rasterna?	☐	☐
36 Tycker du att du får lära dig mycket onödigt i skolan?	☐	☐

DU HAR UNDER VÅREN VALT KURSER OCH TILLVALSÄMNE INFÖR HÖGSTADIET, VI SKULLE VILJA VETA VARFÖR DU VALDE SOM DU GJORDE. SÄTT ETT KRYSS PÅ VARJE RAD.

37

Mycket

Inte så
mycket

Ingenting

Hur mycket har ditt val av allmän eller särskild kurs i matte berott på:

- hur bra du tycker att du är i matte?.....
- hur intresserad du är av matte?.....
- vad dina föräldrar tyckte?.....
- vad din lärare tyckte?.....
- vad dina kamrater valde?.....
- den linje du tänker välja efter 9:an?.....

38

Mycket

Inte så
mycket

Ingenting

Hur mycket har ditt val av allmän eller särskild kurs i engelska berott på:

- hur bra du tycker att du är i engelska?.....
- hur intresserad du är av engelska?.....
- vad dina föräldrar tyckte?.....
- vad din lärare tyckte?.....
- vad dina kamrater valde?.....
- den linje du tänker välja efter 9:an?.....

39

Mycket

Inte så
mycket

Ingenting

Hur mycket har ditt val av tillvalsämne (teknik, konst, ekonomi, tyska eller franska) berott på:

- hur bra du tror att du kan klara ämnena?.....
- vad du är intresserad av?.....
- vad dina föräldrar tyckte?.....
- vad din lärare tyckte?.....
- vad dina kamrater valde?.....
- den linje du tänker välja efter 9:an?.....

40

Vet du vilket yrke/arbete du skulle vilja ha?

Helt
säker

Ganska
säker

Osäker

41

Vet du vad du vill göra efter 9:an?

42

Vilket yrke siktar du på att få?

.....

.....

45

Har du besökt din pappa på hans arbetsplats?

 NEJ JA, en gång JA, några gånger JA, många gånger

Vilket yrke/arbete har din pappa?

.....

.....

43

Vad tror du att du kommer att göra efter 9:an?

 börja arbeta börja gymnasieskolan något annat. Vad?

.....

.....

 vet inte

46

Vilka föreningar (klubbar) är du med i?

 jag är inte med i någon förening idrottsförening hobbyklubb (t ex schack, frimärken) annan förening. Vilken?

.....

.....

44

Har du besökt din mamma på hennes arbetsplats?

 NEJ JA, en gång JA, några gånger JA, många gånger

Vilket yrke/arbete har din mamma?

.....

.....

47

Ungefär hur mycket tittar du på TV? Sätt bara *ett* kryss!

 aldrig eller nästan aldrig ungefär 1/2 timme per dag ungefär 1 timme per dag ungefär 2 timmar per dag ungefär 3 timmar per dag ungefär 4 timmar eller mer per dag

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM VAD DU GÖR PÅ FRITIDEN,
ALLTSÅ NÄR LEKTIONERNA ÄR SLUT FÖR DAGEN. SÄTT ETT
KRYSS FÖR VARJE RAD.

48

	Nästan varje dag	Ett par gångar i veckan	Ett par gångar i månaden	Nästan aldrig
Hur ofta				
läser du dagstidningar?	☐	☐	☐	☐
läser du böcker (andra böcker än läxböcker)?	☐	☐	☐	☐
sysslar du med friluftsliv, idrott eller motion?	☐	☐	☐	☐
sysslar du med någon hobby (t ex modell- bygge, djur, mode, att samla något m m)?	☐	☐	☐	☐
spelar du något musikinstrument eller sjunger i kör?	☐	☐	☐	☐
läser du läxor eller gör annat skolarbete hemma?	☐	☐	☐	☐
är du med i någon föreningsverksam- het?	☐	☐	☐	☐

Till klasslärare i berörda klasser i årskurs 6

För någon vecka sedan skickade vi genom rektor, ett kortfattat informationsbrev till dig. Det handlade om forskningsprojektet "Utvärdering genom uppföljning av elever". Syftet med projektet är att utvärdera skola och utbildning i ett längre tidsperspektiv. I undersökningen deltar 437 slumpmässigt utvalda sjätteklasser från 29 kommuner. Det rör sig om cirka 10 000 elever.

Observera att undersökningen gäller alla elever i årskurs 6 i de utvalda klasserna. Om du har elever i andra årskurser i din klass, berörs de inte av undersökningen.

Det är viktigt att eleverna får klart för sig hur betydelsefullt det är att de deltar i undersökningen. Utvärderingar görs ju för att resultaten på längre sikt ska påverka skolan. Resultaten blir otillförlitliga om en del inte svarar. Man vet ju inget om hur de skulle ha svarat.

Deltagandet är dock frivilligt. Om en elev absolut inte kan tänka sig att vara med, vore det bra om han/hon ville skriva några rader om anledningen på formuläret och lägga in det i kuvertet och klistra igen detta. Om det bara är någon eller några frågor eleven inte vill eller kan svara på, går det bra att hoppa över dessa. Om eleven tycker att det inte är något av de fasta svarsalternativen som passar, så bör han/hon ändå uppmanas att svara det som passar bäst eller minst dåligt.

Om någon målsman meddelar att barnet inte får delta i undersökningen måste detta givetvis respekteras. Om vi fått sådant meddelande från målsman, har vi antecknat detta på bifogad elevförteckning och strukit över namnet. Skulle vi få målsmans meddelande så sent, att formulären redan är ifyllda och inskickade till oss, kommer vi att ta bort och förstöra uppgifterna. Detta ingår som ett av de villkor datalagen föreskriver.

Vi påminner om att insamlade uppgifter skyddas av sekretesslagens bestämmelser. Datainspektionen har gett sitt tillstånd och övervakar att datalagens föreskrifter följs. Resultaten av undersökningen kommer att redovisas på ett sådant sätt att enskilda individer eller klasser inte kan identifieras.

Som vi skrev i vårt förra brev, ber vi dig om hjälp med följande:

1. Att dela ut kuverten "TILL MÅLSMAN" till eleverna och se till att de tar dem med sig hem. I kuvertet ligger information till målsman, ett frågeformulär och ett svarskuvert med vår adress påtryckt. De ifyllda formulären ska alltså *inte* lämnas tillbaka till skolan utan skickas av målsman direkt till oss.
2. Kort informera eleverna om undersökningen: syfte, vilka som deltar, hur många, vad eleverna förväntas göra, hur lång tid det tar, att deras svar är skyddade av sekretesslagens föreskrifter, att deras deltagande är frivilligt och hur viktigt det är att de är med.
3. Att någon gång under veckorna 16-18 på lektionstid låta eleverna arbeta med "Häfte BT-6" och "Eleveformulär", dvs de två elevformulären. Detaljerade instruktioner medföljer. Högst tre arbetspass på 40 minuter går åt till detta.
4. Vi återkommer i maj månad beträffande insamlingen av standardprovsresultat. De blanketter med elevernas namn, som vi utlovat, har inte kunnat göras färdiga ännu.

Vi har skickat ut det antal formulär, som enligt tillgängliga uppgifter behövs. Om antalet elever i klassen ökat under den sista tiden, *kan* det fattas formulär. Vi ber dig därför att kontrollera antalet häften. *Om* det skulle fattas något, hör först med rektor eller någon kollega, vars klass deltar i undersökningen, om de har överexemplar. Fattas det ändå material, ring oss, tel. 08-22 16 80, ankn 250 eller 224.

Vi skickar, i de fall vi fått uppgift om att det behövs, material även på finska. Skulle det behövas fler exemplar, kan du likaså ringa oss om detta. Detsamma gäller om du inte fått något finskt material, men har elever (och/eller målsmän) som behöver det.

Om du har frågor att ställa med anledning av insamlingen kan du vända dig till rektor eller ringa till oss.

Med tack på förhand för din medverkan och med vänliga hälsningar

Ingemar Emanuelsson
projektledare

ALLMÄNNA ANVISNINGAR

Som vi redan framhållit är det viktigt att alla elever får möjlighet att medverka. Elever som är frånvarande då arbetet med formulären görs, bör alltså om möjligt få göra detta vid ett senare tillfälle. Vi ber dig att på den medsända förteckningen över eleverna i din klass anteckna orsaken till att elever eventuellt inte medverkat. Speciellt viktigt är det att vi får information om att någon elev flyttat från klassen.

Formulären har utformats så, att eleverna ska kunna arbeta med dem i huvudsak på egen hand enligt tryckta anvisningar. En del elever kan ha svårigheter med de tryckta instruktionerna. Vi har därför lagt till några kortfattade muntliga instruktioner. Dessa är skrivna med indragen text i det följande.

Eleverna bör sitta så att de kan arbeta utan att känna sig störda av varandra.

I princip bör alltså alla elever delta. Barn med speciella svårigheter bör ges den hjälp de vanligtvis brukar få.

Det har ingen betydelse i vilken ordning du låter klassen arbeta med häftena. Man kan antingen ta båda häftena samma dag eller på olika dagar.

Då alla eleverna i klassen är klara med båda formulären och har lämnat sina igenklitrade kuvert, återsändes dessa antingen klassvis eller från rektorsområdet till projektet under adress:

UGU-projektet
Institutionen för pedagogik
Högskolan för lärarutbildning
Box 34103
100 26 STOCKHOLM

Glöm inte att skicka med den elevförteckning du fått från oss, i förekommande fall kompletterad med de anteckningar vi bett om. Om du fått nya elever i klassen ska du skriva dit deras namn och personnummer på förteckningen.

INSTRUKTIONER

Allmänt

I samband med att du delar ut formulär och tillhörande kuvert till eleverna, bör de delges följande:

Till eleverna:

"Börja med att skriva namn, klass, skola och födelse-datum på häftet. Skriv också namn, klass och skola på kuvertet. När du svarat på frågorna lägger du ner formuläret i kuvertet och klistrar igen det. Inga andra än de som arbetar med den här undersökningen i Stockholm kommer att få se dina svar. Ditt namn och födelse-datum behövs för att det ska gå att jämföra dina svar på de olika formulärens. Dessutom kommer en fortsättning på undersökningen om några år med nya frågor, och då behöver man också kunna jämföra dina svar. Ditt namn på kuvertet behövs för att jag ska kunna pricka av vilka som är klara med häftet."

HÄFTE BT-6

Tidsplan

Delprov	Sidor i häftet	Tidsåtgång i minuter	
		Anvisningar och övningsexempel	Prov
Motsatser	3 - 5	5	<u>10</u>
Plåtvikning	6 - 15	5	<u>15</u>
RAST MINST 10 MINUTER			
Talserier	17 - 19	5	<u>18</u>

Rasten före TALSERIER är viktig. Om man fortsätter direkt efter PLATVIKNING riskerar man att eleverna blir så trötta att de inte orkar göra sig själva rättvisa. Det är viktigt att ingen, varken elever eller obehöriga, kan komma åt häftena under rasten.

Tiderna för anvisningar och övningsexempel är ungefärliga. Det viktiga är att alla elever hinner sätta sig in i hur provet ska göras och lösa övningsexemplen. En del elever med lässvårigheter måste förmodligen få hjälp med anvisningarna och övningsexemplen. Däremot måste de arbeta helt på egen hand med själva provuppgifterna.

Tiderna för själva provet ska däremot hållas exakt. Låt därför ingen elev börja före de övriga, alltså innan alla är klara med övningsuppgifterna.

Troligen kommer de flesta eleverna inte att hinna med alla uppgifterna. Det betyder dock inte att de är "dåliga". Proven är så gjorda att alla ska ha fullt arbete hela provtiden, och därför finns det uppgifter så att säga i "reserv".

Eleverna får inte i förväg bläddra i häftet.

Till eleverna: "Läs igenom det som står på framsidan av häftet..... Är det något du inte förstått?..... (Läraren förklarar om det behövs). Har alla fyllt i det som ska stå på framsidan och på kuvertet?"

MOTSATSER

Till eleverna: "Vänd på bladet! Läs igenom anvisningarna och lös övnings-exemplen på sid. 3. Vänd inte blad igen förrän jag säger till."

Om du bedömer att flera elever inte klarar av denna sida själva, kan det vara lämpligt att i stället gå igenom sidan 3 muntligt med hela klassen. När alla förstått hur de ska göra, säger läraren:

Till eleverna: "Ni får hålla på i 10 minuter. Fundera inte för länge om det är något ord ni inte kan, utan gå vidare till nästa. Slå upp sidan 4 och börja nu."

Läraren skriver upp starttiden. Efter exakt 10 minuter uppmanas eleverna att lägga ifrån sig pennorna och slå upp sidan 6.

PLATVIKNING

Anvisningarna och övningsexemplen går igenom på samma sätt som för MOTSATSER. OBS! Låt *inga* elever börja på själva provet innan alla har förstått hur de ska göra.

Till eleverna: "Ni har 15 minuter på er. Sitt inte för länge med en uppgift du tycker är svår utan gå vidare till nästa. Ni arbetar så långt ni hinner med uppgifterna som finns fram till och med sidan 15. Är det någon som vill fråga om något?..... Då kan ni börja på sidan 8 nu."
Läraren tar tid. Efter exakt 15 minuter uppmana eleverna att lägga ifrån sig pennorna och slå igen häftena.

- - - - -

Nu behövs alltså en rast på minst 10 minuter före det sista delprovet, TALSERIER.

- - - - -

TALSERIER

Gå igenom anvisningar och övningsexempel på sidan 17. Därefter:

Till eleverna: "Ni har 18 minuter på er. Sitt inte för länge med en uppgift du tycker är svår, utan fortsätt med nästa. Slå upp sidan 18 och börja nu."

Läraren tar tid. Efter exakt 18 minuter uppmanas eleverna att lägga ifrån sig pennorna, slå igen häftet och lägga in det i kuvertet (med texten Häfte BT-6), som klistras igen. Se till att eleven skrivit namn på kuvertet! Därefter samlas kuverten in.

ELEVFORMULÄR

Ett arbetspass på 40 minuter räcker gott för arbetet med formuläret. Tiden för anvisningar är inräknad. Eleverna behöver troligen mycket olika tid på sig för att hinna igenom frågeformuläret. En del kan vara klara efter 10 minuter, medan andra behöver nästan hela lektionen för att fundera igenom frågorna. Det är bra om de kan få göra detta utan att känna sig jäktade. *Alla elever bör ges tid att besvara samtliga frågor.* Det är bra om de som blir klara tidigt kan ha andra arbetsuppgifter att ta till, sedan de stoppat sina formulär i kuverten och klistrat igen dem.

Till eleverna:

"Har alla fyllt i framsidan?.... När ni börjar besvara frågorna, så titta inte på varandras svar. Låt var och en arbeta för sig. Det finns inga 'rätta svar'. Det bästa svaret är vad *just du* tycker, tror eller brukar göra. I häftet står precis vad du ska göra. Vill du fråga om något så räck upp handen, så kommer jag till dig. Oftast svarar du genom att ringa in eller kryssa för det svar som passar dig bäst. Försök att svara på alla frågor. Skriv gärna ett svar också, men skriv tydligt. Du får hålla på tills du är färdig med alla frågorna. När du har svarat på alla frågorna, lägger du häftet i kuvertet och klistrar igen det. Är det någon som vill fråga om något?....
Då kan ni sätta igång nu."

Läraren kontrollerar att alla har skrivit namn på kuverten och samlar in dem.

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK

Projektet "Utvärdering genom
uppföljning av elever"

TILL MÅLSMAN

FÖR BARN I ÅRSKURS 6

OBS! Om du har flera barn gäller detta frågeformulär det barn som nu går i årskurs 6.

Barnets namn:

Klass: Skola:

Kommun:

ANVISNINGAR:

De flesta frågorna besvaras genom att sätta ett kryss (X) för något av svarsalternativen. I annat fall anges vid frågan hur du ska markera ditt svar. Är det någon fråga som du av någon anledning har svårt att svara på (svarsalternativen kanske inte passar dig) så skriv dina synpunkter på något utrymme bredvid frågan eller på ett löst papper.

På vissa frågor finns plats för var och en av föräldrarna att svara. I de fall båda föräldrarna är vårdnadshavare hoppas vi att ni vill göra detta.

OBS! Formuläret skickas direkt till projektet i bifogat sverskuvert. Lämnade uppgifter behandlas konfidentiellt.

1 Har barnet deltagit i förskoleverksamhet?

11

- 1 NEJ
2 JA, på daghem mer än 2 år
3 JA, på daghem 2 år eller mindre
4 JA, på lekskola (deltidsförskola)
5 JA, annan förskoleverksamhet

2 Hos vem vistas barnet?

12

- 1 samtidigt hos båda föräldrarna
2 hos modern
3 hos fadern
4 växelvis hos modern och fadern
5 hos annan än föräldrarna

3 Sedan hur lång tid tillbaka har detta gällt?

13

- 1 hela uppväxttiden
2 sedan 1—3-årsåldern
3 sedan 4—6-årsåldern
4 sedan 7—10-årsåldern
5 sedan 11-årsåldern eller senare

4 Hur många gånger har barnet bytt skola?
(Räkna ej om hela klassen bytt skola, t. ex. mellan låg- och mellanstadiet)

14

- 1 Ingen gång
2 en gång
3 två gånger
4 tre gånger eller mer

5 Hur många gånger har barnet flyttat (bytt bostad) under sin uppväxttid?

15

- 1 aldrig
2 1—2 gånger
3 3—4 gånger
4 5 gånger eller mer

6 Vilken typ av bostad bor ni i nu?

16

- 1 flerfamiljshus
2 radhus/kedjehus
3 villa

7 Önskar du utbildning utöver grundskolan för ditt barn?

17

- 1 NEJ, ingen utbildning utöver grundskolan
2 JA, upp till ett års utbildning
3 JA, 2—4 års utbildning
4 JA, mer än 4 års utbildning

8 Om du önskar skolutbildning utöver grundskola för ditt barn, vilken studieväg skulle du föredra?

18

- 1 föret arbete direkt efter grundskolan och efter en tid åter utbildning
2 fortsatt utbildning direkt efter grundskolan men senare varva förvärvsarbete och utbildning
3 fortsatt utbildning direkt efter grundskolan och hela utbildningen utan avbrott

9 Under våren har val av kurser och tillvalsämne gjorts.

Vilka av nedanstående motiv har mest påverkat valet?

OBS! Högst 2 alternativ får kryssas!

1

- 19 det krävs dessa kurser och tillval för att komma in på önskad utbildning efter grundskolan
20 det ger stora valmöjligheter efter grundskolan
21 det passar barnets egna förutsättningar bäst
22 det passar barnets intressen bäst
23 barnets bästa kamrater valde så
24 läraren föreslog detta
25 något annat motiv. Vilket?

- 10** Hur ofta talar du och barnet om sådant som de arbetar med i skolan?

	Modern	Fadern
	26	27
Aldrig	1 ☐	1 ☐
Nästan aldrig	2 ☐	2 ☐
Ett par gånger/månad	3 ☐	3 ☐
Ett par gånger/vecka	4 ☐	4 ☐
Nästan varje dag eller varje dag	5 ☐	5 ☐

- 11** Hur många kvällar per vecka är du i allmänhet upptagen av någon sysselsättning utanför hemmet, utan att barnet är med (t. ex. arbete, studier, föreningsliv m m)?

Om detta varierar under året, försök uppskatta hur det är i genomsnitt.

	Modern	Fadern
	28	29
I regel ej någon kväll	1 ☐	1 ☐
1—2 kvällar/vecka	2 ☐	2 ☐
3—4 kvällar/vecka	3 ☐	3 ☐
Mer än 4 kvällar/vecka	4 ☐	4 ☐

- 12** Vilken är din nuvarande situation när det gäller sysselsättning?

	Modern	Fadern
Anställd, heltid	☐	☐
Anställd, deltid	☐	☐
Egen företagare	☐	☐
Sköter hemmet, heltid	☐	☐
Deltar i utbildning	☐	☐
Arbetslös	☐	☐
Pensionär	☐	☐

Ev. kommentar:

.....

- 13** Vilket är ditt nuvarande arbete? Ange så noggrant som möjligt (skriv t. ex. svarare, svetsare i stället för enbart verkstadsarbetare).

Modern;

.....

Fadern:

.....

- 14** Hur lång arbetstid utanför hemmet har du?

	Modern	Fadern
	30	31
Mer än heltid	1 ☐	1 ☐
Ca 40 tim/vecka (heltid)	2 ☐	2 ☐
Ca 30 tim/vecka	3 ☐	3 ☐
Ca 20 tim/vecka (deltid)	4 ☐	4 ☐
10 tim/vecka eller mindre	5 ☐	5 ☐

- 15** Hur är arbetstiderna förlagda?

	Modern	Fadern
	32	33
Dagtid	1 ☐	1 ☐
Kväll och/eller natt	2 ☐	2 ☐
Tvåskift	3 ☐	3 ☐
Treskift	4 ☐	4 ☐
Annan oregelbunden tid	5 ☐	5 ☐

- 16** Vilka skolutbildningar har du fullföljt?

Om du har utbildning från annat land försök placera in den där den passar bäst. Om du har skolutbildning som inte alla passar in på något av nedanstående alternativ, skriv vid "Annan utbildning".

	Modern	Fadern
1 Högst 5 års skolutbildning	☐	☐
2 Folkkola eller motsvarande 6—8 år	☐	☐
3 Enhets-/grundskola, 9 år	☐	☐
4 Yrkes-, företags- eller industriskola, högst 1 år	☐	☐
5 Yrkes-, företags- eller industriskola, mer än 1 år	☐	☐
6 Real- eller flickskola	☐	☐
7 Fackskola	☐	☐
8 Gymnasium	☐	☐
9 Gymnasieskola (efter 1970)	☐	☐
10 Folkhögskola	☐	☐
11 Universitet/högskola, utan examen	☐	☐
12 Universitet/högskola, med examen	☐	☐
13 Annan utbildning. Vilken och hur lång tid?	☐	☐

.....

.....

.....

17 Hur lång skolutbildning har du totalt?
(studier på deltid omräknas till heltid)

34—35 Modern: år

36—37 Fadern: år

18 Deltar du i någon utbildning nu?

	Modern 38	Fadern 39
NEJ	1 ☐	1 ☐
JA, heltidsstudier	2 ☐	2 ☐
JA, deltidstudier	3 ☐	3 ☐

19 Om du svarat JA, vilken utbildning deltar du i? Svara kortfattat, t. ex. med siffran framför utbildningen i fråga 16.

Modern:

Fadern:

20 Hur ser du på din egen utbildning?

	Modern	Fadern
Jag är i stort sett nöjd med min utbildning	☐	☐
Jag önskar jag hade en betydligt längre utbildning	☐	☐
Jag önskar jag hade en helt annan inriktning på min utbildning	☐	☐

21 Vilka är skolans viktigaste uppgifter?

Här följer några av de uppgifter som skolan sägs ha. Sätt en etta (1) för det som du tycker är skolans viktigaste uppgift, en tvåa (2) för det som är näst viktigast och så vidare till en nia (9) för det som är minst viktigt.

- 40 ge basfärdigheter i matematik och svenska
- 41 ge kunskaper i främmande språk
- 42 ge kunskaper i övriga skolämnen
- 43 träna samarbetsförmåga och hänsynstagande hos eleverna
- 44 ge eleverna förmåga att hävda sig i konkurrenssituationer i samhället
- 45 lära eleverna att tänka kritiskt och ta självständiga ställningstaganden
- 46 lära eleverna att lyda föräldrar, lärare och andra vuxna
- 47 ge kunskaper om arbetslivets villkor
- 48 skilja ut elever som är lämpade för fortsatta studier

Kommentarer

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Uppgiften skall insändas till

Statistiska centralbyrån
Enheten för utbildnings- och kulturstatistik
701 89 ÖREBRO

ANVISNINGAR

Bifoga kopior på betygsförteckningar för klassen.

På blankettens mittuppslag finns en elevförteckning. De elever som kommit till klassen **efter den 15 april 1980** ingår inte i urvalet och skall därför inte ingå i förteckningen.

Har någon elev som ingår i förteckningen flyttat från klassen? Anteckna i så fall elevens/elevernas namn nedan.

Följande elever ingår i elevförteckningen på blankettens mittuppslag – men har flyttat från klassen

Namn	Mottagande län	Mottagande kommun
.....
.....
.....
.....
.....

Ange med kryss i tillämplig ruta här nedan hur många gånger klassen bytt lärare under mellanstadiet

Har klassen bytt lärare under mellanstadiet?			
☐ 1 Ja, en gång	☐ 2 Ja, två gånger	☐ 3 Ja, tre – fem gånger	☐ 4 Ja, mer än fem gånger
☐ 0 Nej, ingen gång			

Ange här nedan i vilken skola denna klass kommer att finnas nästa läsår och vilken beteckning klassen kommer att ha (Ex. 7 B)

☐ Skolans namn	☐ Klassbeteckning
.....

Från Institutionen för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, har under 1981 hittills följande rapporter utkommit:

- 1981:1 Ahs, O. Motorisk utveckling och idrott. En litteraturoversikt med förslag till pedagogiska riktlinjer.
- 1981:2 Lundman, L. Forskning om lärare. En genomgång av sjutton undersökningar som behandlar lärares arbetsförhållanden.
- 1981:3 Lundgren, U.P., Svingby, G., Wallin, E. Från Lgr 69 till Lgr 80. Erfarenheter från SÖ:s läroplansarbete.
- 1981:4 William-Olsson, I. Personalen planerar en barnstuga.
- 1981:5 Strand, L. Autogen träning med tyngdlyftare.
- 1981:6 Höghjelm, R. Undervisningen i KOM-VUX. En studie av lärare och skolledares uppfattningar.
- 1981:7 Engström, L.-M. och Eriksson, H. Medlemmar i en simförening. Vilka börjar och vilka slutar.
- 1981:8 Gustafsson, C. & Lundgren, U.P. (red). Pedagogisk processanalys: Noteringar om metodik.
- 1981:9 Lundgren, U.P., Svingby, G., Wallin, E. (red). Innehållsrelaterad pedagogisk forskning. En konferensrapport.

ISSN 0348-4335
ISBN 91-7656-031-7